

Alfiamm

NIVERENN 112
Gwengolo · Here 1965

DEIZIADUR GODELL 1966

An dek 4 lur

Ne vez ket gwerzhet a-unanoù

Distaol bras evit 500 ha 1,000 skouerenn

Kasit ho chekenn gant ho koulenn da R. HUON,
2, Venelle Poulbriquen, Brest - C.C.P. 1629-14 Rennes

*Evit anavezout ar c'hudennoù kevredigezhel
hag arboellerezhel e Breizh ez eo ret lenn*

LA VIE BRETONNE

kelaouenn viziek

Rener : J. Martray

Enklaskoù, studiadennoù hag an holl geleier
war arboellerezh ar vro

Koumanant (10 skouerenn) : 10 lur

— C.C.P. Rennes 1894-85 —

1, rue Poulain-Duparc, Rennes
Goulennit ur skouerenn evit netra

AL LIAMM

112

Gwengolo - Here 1965

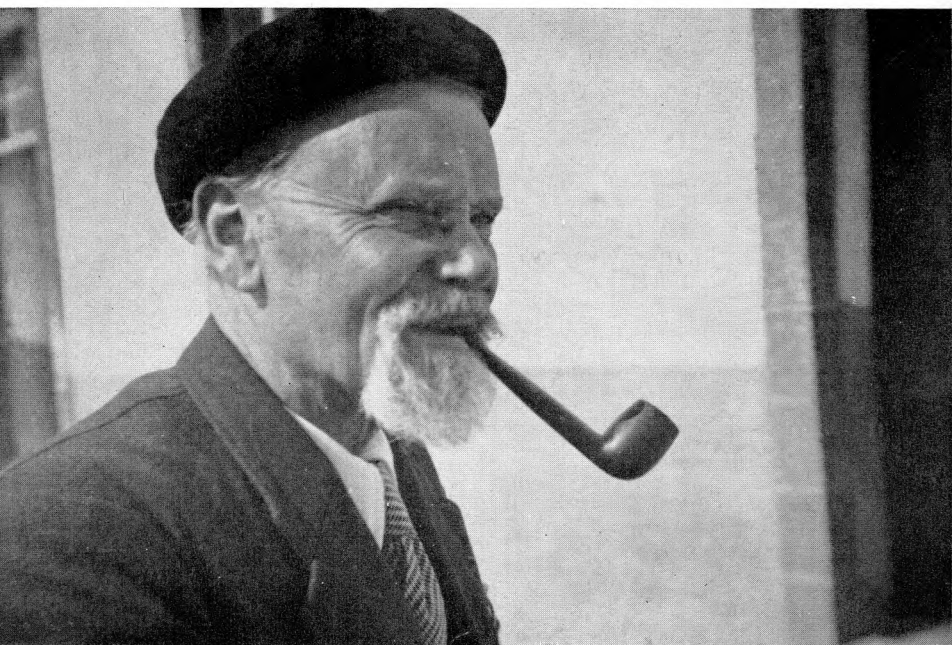
21 añ Bloavezh

TAOLENN

Kenavo, Jarl Priel gant Ronan Huon	291
Eil marv Salaun ar Foll gant Herry Caouissin	296
Jarl Priel gwelet gant ar re Yaouank gant Garmenig Le Menn	299
Nag a Wad gant Jarl Priel	301
Ailil, va c'hazh rouz gant Maodez Glanndour	317
Galv an noz gant Per Diolier	318
N' eo ket ar marv a zeu da vab den gant Yeun ar Gow	319
Mintin Eured gant Glenmor	321
Diazezoù ar sevel gwerzioù (dibenn) gant F. Kervella	322
Breizhiz war hent o c'hrenn- hag o henyezh gant abEnnez	333
Al Levrioù	338
Notennoù	351

Pep gwit mizet stizb

Ar skeudennoù a zo perc'henniezh Al Liamm ha n' hellont bezañ
implijet nemet gant ar meneg " *Skeudenn Al Liamm* "



JARL PRIEL E KLEDEN AR C'HAB (1954)

Sk. R. HUON.



JARL PRIEL E FILM H. CAOUISSIN. - MARV SALAUN

Ronan HUON

Kenavo, Jarl Priel

JARL PRIEL zo aet da anaon d'an 19 a viz Eost 1965. E lizher diwezhañ am boa bet e miz Mezheven, da geñver marv va zad, falc'het gant ar memes kleñved hag eñ.

Ur miz bennak a-raok e oa degouezhet ganin ul lizher all digantañ o kemenn din e oa aet da chom da Varsilha : « Setu me deut da vezañ ur moko-rik, penn-kil-ha-troad, peogwir emañ bremañ o chom e Marsilha, kêrbenn ar Vokoed... Petra bennak n'on ken ken klañv ha warlene em eus c'hoazh da glemm diwar-benn va yec'hed, rak, mabig, bremañ am eus pevar-ugent vloaz. Dre se, n'ouzon ket daoust hag-heñ e c'hellin kemer warnon ur veaj ken hir, eus Marsilha bete Priel ; marteze e vo evelkent tro da vont da Vreizh er bloaz-mañ ».

Kantadoù a lizhiri am eus bet digant Priel pa embannen e levrioù dreist-holl pe e bezhioù-c'hoari war *Al Liamm*, ha tu a vije da sevel ur pevare levr eñvorennoù gante, ma vefe amzer hag arc'hant. Hogen ne vennegin nemet unan all skrivet din d'ar 26 a viz Kerzu 1963, un nebeut amzer goude ma oa kouezhet klañv ha ma oa en dienez bras war un dro dre ma oa koustus-kenañ e gleñved :

La Penne 26/XII/1963.

Keneil ker,

Erru eo ho lizher hag an arc'hant d'am bete ; ho trugarekaat a ran a greiz kalon ha n'ouzon ket peseurt gerioù dibab evit diskouez va zrugarez, o vezañ m'en deus fellet deoc'h bezañ ur " Père Noël " ken brokus em c'heñver. Mont a ran evelkent war wellaat un tammig, petra bennak ma kouez warnon c'hoazh reuziadoù poan, da skouer en derc'hent Gouel Nedeleg. Pa vin en tailh da vont e-maez, e vin kaset d'Aubagne, ur gêrig damdost da La Penne evit tremen dirak daou ardivink radio ha neuze marteze e teuio a

vedisined a-benn da c'houzout gant petore tamm eus va faour kaezh korf e vefe mat dezho plediñ da vat, met n'eo ket se eo se ; setu tremenet gouelioù Nedeleg hag emañ an deiz kentañ bloaz o tostaat a gammedoù bras. Dre-se e fell din kinnig deoc'h ha d'ho tiegezh a-bezh, gwreg ha bugale va c'halonekañ hetoù. Bloavezh mat deoc'h holl, yec'hed e-leizh eus an eil penn ar bloaz d'egile, eürusted, levenez, hag ur bern lennerien ouzhpenn d'Al Liamm. Ra blijo gant Doue reiñ deoc'h, Ronan, yec'hed, nerzh ha kalon evit kenderc'hel gant al labour ken talvoudus a rit evit Breizh, ar yezh hag al lennegezh.

Da heul e roe din un nebeut diskleriadurioù am boa goulennet digantañ a-zivout e bezh-c'hoari diwezhañ ma oa traoù digomprenus ennañ, hag en ur goude-skrid e kemenne din « kerkent ha ma vin war vale e krogjin da vat gant an danevell am aes komzet diouti : *An eil sulvezh goude ar Pantekost ; d'am meno unan eus gwellañ tra skrivet ganin* ».

Graet am boa anaoudegezh gant Jarl Priel war-dro 1948. Aet e oan betek Priel da glask e lakaat da skrivañ adarre, rak abaoe ma oa kouezhet ar gelaouenn SAV e oa merglet e bluenn. En em dennet en devca en e di kozh war dorgenn veinek Krec'h Eliez, o krediñ e oa echu pep tra evit ar brezhoneg. Digalonekaet e oa ha gant kalz a boan eo e teuis a-benn d'e lakaat da skrivañ en-dro.

Ne oa ket aes kavout e lochenn hag erruout betek enni. Ret e oa, da gentañ, kuitaat an hent bras a gas da Briel, kemer neuze un hent don dirañvet ha meinek, o tiskenn hag o pignat a bep eil hag a-daol-trumm. War un tu kleiz e oa ur seurt kloued dirapar gant ur voest-lizhiri houarn a-istribilh ha neuze ur wenodenn hanter c'holoet a c'heot hag a drezh hag a grape serz betek an ti kuzhet adrek ar brouskoad.

A-c'halese avat, war an dorgenn e oa kaer ar gweled : an draonienn zon ma red enni ar Gindi ha war an diribin en tu all d'ar stêr, koad an Eskopti, ha dreist d'ar gwez, tourioù gotek ha roman Iliz Veur Landreger.

Alies e veze klañv Priel, d'ar mare-se, gant an droug-avu. An eil gwech ma 'z is d'e welout edo en e wele en ur c'horn eus ar pezh bras. Gwele e wreg hag a oa klañv pell a oa, seizhet he divhar, a oa er penn all e-kichen ar prenestr en doare ma c'helle ober war-dro ar podoù bleunioù a c'holoe ar barlenn anezhañ.

Edo Jarl Priel o labourat. Fichet en devoa ur seurt daol-skrivañ a veze sklerijennet zoken war an deiz gant ur gleuzeur, ur c'horned paper journal en-dro dezhi o kas ar sklerijenn war ar skrid. En e gichen e tiskouezas din un tamm kartoñs peget warnañ taolenn ar c'hemmadurioù tennet diouzh yezhadur kentañ Roparz Hemon. « A-drugarez da Roparz Hemon, emezañ, ec'h on en em lakaet da vat d'ar brezhoneg. *Ur Breizhad oc'h adkavout Breizh* en deus digoret va daoulagad. Biskoazh n'am bije dleet skrivañ en ur yezh all. »

O vezañ m'edon o chom e Lanuon ez aen alies d'e welout, war varc'h-houarn, hag e konte din gwech un tamm eus e vuhez, gwech un tamm all, gant farsadennoù e-leizh, a lakae birvilh en e zaoulagad bihan. Kement ha ken bihan ma c'houlennis digantañ skrivañ ar pezh a gonte din en ul levr. Gant diegi eo en deus kroget gant e eñvorennoù avat, ha ret eo bet din ha da Ber Denez hag a rae neuze ganin war-dro *Al Liamm* e hisañ d'al labour. Gwelloc'h e oa dezhañ skrivañ pezhioù-c'hoari, daoust ma sellan e eñvorennoù evel e benn-oberenn.

Evel m'en deus danevellet en e dri levr en doa kroget da skrivañ e galleg : kontadennoù, da skouer, unan eus ar re vravañ “ *An eil Sul goude ar Pantekost* ” a oa bet embannet gwechall er gelc'hgelaouenn « Les Marges », brudet en amzer-se, met « hir daonet » e oa, evel ma skrive din, ha ranket en doa troc'hañ un dek pajenn bennak. Skrivet en devoa ivez e-barzh « Les Œuvres Libres », « Mercure de France », « Candide », « Gringoire », hag unan eus e bezhioù a oa bet c'hoariet e ti Dullin. Daou romant e galleg a oa bet embannet ivez, unan anezho “ *Le Trois-Mâts errant* ” a zo deut da vezañ “ *An Teirgwern Pembroke* ”. Troidigezhioù e-leizh en doa graet, diwar ar rusianeg, ar saozneg, an alamaneg ha zoken al latin. Troet en deus ul levr gant Nabokov, oberour brudet “ *Lolita* ” hag e oberenn kenwerzhel diwezhañ am eus gwelet er stalioù eo troidigezh “ *Tarass Boulba* ” gant Gogol, en un embannadur « club » keinet kaer.

E 1942 eo en deus kroget da skrivañ e brezhoneg. Savet en devoa e Priel ur strollad c'hoarierien hag evit Bleun-Brug Landreger e oa bet goulennet digantañ c'hoari ur pezh e brezhoneg. O vezañ ma ne kave hini ebet o plijout dezhañ en doa skrivet “ *An Dakenn dour* ” evel ma c'helle, ha reizhet e oa bet gant e vignon an Ao. Even a oa noter e Landreger ha brezhoneger ampart. Diwezhatoc'h eo deut Andreu Daniel

da c'houlenn ar pezh-c'hoari digantañ evit e embann war SAV.

Ha diwar neuze n'en deus ket ehanet. Kroget en deus da zaremprediñ hor bodadegoù. Dudi a gemere e-touesk ar re yaouank ha bep bloaz, pa veze yac'h, e teue d'ober un dro ha da dremen zoken meur a zevezh e Kamp ar Vrezhonegerien, pa ne chome ket penn-da-benn ar c'hamp.

Hogen mont a rae war an oad hag e vouezh a oa deut da vezañ raouliet. E wreg o vezañ marvet e teuas e verc'h Anna, d'ober war e dro e Priel. Kempenn a reas an ti, toullañ ur prenestr evit ma vefe splannoc'h ha distrouezhañ al liorz. Aozet he devoa ivez ur seurt saloñs bihan, ennañ ur gador-verc'h evit he zad, ha war dumenn ar siminal e oa renket e oberennoù war baper kaer, azalek troidigezhioù Ivan Bounin betek re Erasm.

E dibenn 1963, p'edo en e 78 vloaz, e c'houlennis digant Rojer Laouenan mont da Briel, da filmañ ar skrivagner. Ar film a oa da vezañ graet dindan anv *Al Liamm*, hag an Itron Rohan Chabot he doa roet din un tamm arc'hant evit va sikour da gas da benn ar menoz. A-drugarez dezho e chomo ganeomp un nebeut skeudennoù bev eus Jarl Priel pa veze e zeizioù diwezhañ e Krec'h Eliez. Rak nebeut goude ez ae kuit da chom e kreisteiz Bro-C'hall, e La Penne-sur-Huveaunne gant e verc'h a oa dimezet du-hont (1).

Morse ne vanke Jarl Priel da gas e hetoù d'e vignoned ha da vare Nedeleg diwezhañ (21-12-1964) e skrive : « Nepell 'zo on bet war var da vont da anaon gant un « infarctus du myocarde » ha betek-hen ne welan ket c'hoazh pegoulz e krogan da vont war wellaat. Skrivañ al lizherig-mañ a zo evidon zoken ul labour start ». Ar poan en devoa kemeret memestra da skrivañ din : « Bloavezh mat, yec'hed ha levenez eus an eil penn ar bloaz d'egile » ha va fediñ a rae da embann kemend-all war *Al Liamm* evit e vignoned. E vloavezh mat diwezhañ e oa.

Er bloaz-mañ n'he devoa ket kredet e verc'h e gas da Vreizh gant aon e skuizhañ. D'an 18 a viz Eost en deus paket anoued hag an deiz war-lerc'h da noz e ehane e galon da skeiñ. P'en deus santet edo o vont da vervel en deus dastumet e holl nerzh evit lavarout d'e verc'h : « Me fell din mervel en da zivrec'h, mougañ ran... » Echu e oa.

(1) Enrollet eo bet ivez mouezh Jarl Priel gant Per Denez hag Abanna.

Douaret eo bet e Marsilha e-lec'h m' emañ o vevañ an hini a gare hag e gare ar muiañ, e verc'h Anna ma responte dezhi pa c'houlenne-hi — « Marteze e vefe bet gwell ganit chom e Priel ». — « Na rez ket a viloù, da heuliañ a rafen bete penn all ar bed hag en em gavfen mat ».

E genavo en devoa lavaret va mignon Jarl Priel dek vloaz zo e dibenn e drede ha diwezhañ levr eñvorennoù “ *Amañ hag Ahont* ”. Ur c'henavo fentus ha fromus war-un-dro, evel ma ouie ober : « Manet on bremañ da chom e Krec'h Eliez gant va merc'h Anna hag va merc'h-vihan Mari-Eva, hag a ra o div eus o gwellañ evit harpañ kozhni un den o vont goustadik war an diskar. A-drugarez d'o c'harantez, e kenderc'hin 'ta ur pennadig c'hoazh da skrivañ evit dudi ha fent va c'henvroiz, rak evel ma teue gant egile : *Petit bon-homme vit encore*, ur frazennig hag a c'hellfe bezañ troet e giz-mañ e brezhoneg : petra bennak ma 'z eus erc'h e-leizh war an doenn, n'eo ket c'hoazh peurvarv an tan en oaled.

Kenavo 'ta d'an holl !... »

Ar pezh a gont n'eo ket chom hep kouezhañ, met adsevel bep tro ma kouezher.

Confucius.

Herry CAOUISSIN

EIL MARV

SALAUN AR FOLL

UN nebeut deizioù a-raok Pardon ar Folgoad e teuas din keloù doanuis marv, pell diouzh e vro, an hini a roas buhez da Salaun ar Foll, dre benveg ar fiñvskeudennerezh : JARL PRIEL.

Lavaret eo bet eus ar c'hoarier brudet hag ampart Pierre Fresnay en devoa gant ar film " Monsieur Vincent " diazezet skeudennadur Sant Visant a Baol. Mat, hep aon da faziañ, e c'heller ober an hevelep meuleudi da Jarl Priel ; roet en deus un dremm ivez da Salaun ar Foll hag hel lakaet da adveañ dirak hon daoulagad.

Hiviziken, pa soñjer e servijer paour an Itron Varia e Breizh e teu d'hor spered dremm fromus Jarl Priel evel m' her gweler en hor film " Mister ar Folgoad ".

Morse ne drugarekain a-walc'h ar Spered Santel pa zeuas soñj din da zibab hor skrivagner evit gwiskañ kroc'hen Salaun ar Foll.

Rak bez' e oa, hep mar, ur c'hoarier a ijin ; graet en devoa ivez er skolioù war an dachenn-se gant Konstantin Stanislavski, ar mestr c'hoarier brudet rusiat, e C'hoariva Arzek Moskov. Ya, c'hoariet en deus Jarl Priel " *Hamlet* " e ruseg ! Ha goude ar brezel 1914-18 e teuas da vezañ ken-labourer daou vestr all eus ar Arz dramatikel : Charles Dullin ha Louis Jouvet.

Hogen, Priel n'en devoa ket pleustret war dachenn ar fiñvskeudennerezh. Met adal ma voe gwisket gantañ ur c'habig louet hag ur vragez kozh, gant en dro d'e gof ur gordenn evel gouriz, gant e varv hag e vlev hir, Salaun ar Foll a oa, splann, dirazomp !

E welout a ran c'hoazh o kerzhout treid noazh dre hentoù don Bro-Leon pe ar c'hoadoù, harpet war e bennbazzh, pe o pediñ e skeud ur piled, pe o c'hoari hag o c'hoarzhin gant

ar vugale, ar re-mañ o kanañ laouen en-dro dezhañ, pe o c'houlenn an aluzen ! Ken gwirion e oa Jarl Priel e roll Salaun, m' o devoa tud ar Folgoad ha Plouneour-Traezh un doujañs vras evitañ. Pedet e oa zoken da leinañ, pe da goaniañ.

— E pelec'h an diaoul eo aet Priel ? a c'houlennemp a-greiz-holl o welout ne oa ket war lec'h ar c'hoari. Pedet e oa da verennañ, na petra 'ta ! Hag e kaven va « Salaun » dirak ur mell banne kafe, bara, amann ha kig sal, hag ur banne gwin, war an daol, en ur vereuri !

— Pa lavaren deoc'h e tapfen va fegement ! a lavaras Priel d' e ostizez !

— Alato ! eme homañ din : n' eo ket gant ar greunenn vara a zo en e sac'h e leunio e gof, ar paour kaezh Salaun !

Ha Priel da lavarout din goude se : Brittia films a zlefe bezañ laouen, rak n' am befe nemet lavarout ya hag e vefen bouetet gant an holl dud vat amañ !

Ar vugale zoken a oa pedet outo gant o c'herent da vezañ « chentil » gant Salaun hag enoret e oa meur a hini o stardañ e zaouarn.

Morse n' am eus klevet Leoniz oc'h ober outañ : *An Aotrou Priel*, met *Salaun ar Foll* !

Jarl Priel a ouie c'hoari gant e zremm, hep distagañ ur ger. N' eus nemet e welout er film, o sellout gant truez ouzh ar soudarded c'hall pe saoz o frikotañ gant ar gisti, e-pad ar brezel a rae e reuz e Breizh etre Bleiz ha Montfort. Ha selloù don e zaoulagad pa lavar : « Me eo scrvijer ar Werc'hez Vari ! »

An daoulagad-se, serret da viken gant an Ankou, a chom bev atav dirazomp dre vurzhud ar Fiñvskeudennerezh.

Met eus an amzer c'hwek ma savenip “ Mister ar Folgoad “ daou dra a chom atav sanket em spered :

Marv Salaun ar Foll ! Da gentañ, pa roas Jarl Priel d' e zremm liv ha skeud ar marv, gant e zaoulagad hanter-serret, buhez ebet ken enno. Estlammus e oa ! Sellit ouzh al luc'h-skeudenn, kalz gwelloc'h eget komzoù !

D' an eil, pa voe douaret ar paour kaezh Salaun. Jarl Priel ne fellas ket dezhañ, daoust d' e oad, e vefe lakaet unan all er bez ! En em ledañ a reas war an douar noazh ha yen (e miz Du e oamp) hag e-unan e roas urzh da deurel douar warnañ, rak ar gouerien ne gredent ket re hen ober.

— O alato ! eme ur vaouez kozh, n' it ket da ober an dra-se dezhañ !

— Fei eo avat ! a respontas prim Priel, eus donder ar bez !

Pa voe echu finvskeudenniñ an daolenn-se, e c'houlennis digant Jarl Priel ma ne oa ket bet re sammet gant ar bouledoù douar stlapet warnañ.

— Nann ! Met evelkent, em eus santet daou pe dri maen o skeiñ war ar *bouton-kof*... Peadra d' am lakaat da ziroll da c'hoarzhin !...

* * *

Goude roll Salaun, kinniget em boa da Jarl Priel bezañ n'eo ket mui ur c'hlasker bara, met ur roue ! Ha peseurt roue ? Ar Roue Gralon, er film nevez a aozen er mare-se : KER-IS. Siwazh, n' hon eus ket gallet kas an huñvre kaer-se da wir, dre ziouer arc'hant, na petra 'ta !

Pebezha Gralon meur ha breizhat war ar marc'had e vefe bet Jarl Priel !

* * *

War dachenn ar c'hoariva, hon eus graet da Briel o krouiñ e Pariz (e 1951) e zrama : AN ANKOU en « Théâtre de Poche », gant ar strollad *an Ed Nevez*. Morse c'hoarilec'h bihan Montparnasse ne oa bet ken leun, gant ur pezh-c'hoari e brezhoneg !

Graet em boa ivez un nebeut bloavezhioù 'zo gant Priel ar soñj da dennañ ur film eus " An Ankou ", film komzet e brezhoneg penn-da-benn, gant is-talbennoù gallek. Atav an diouer arc'hant a viras ouzhimp da gas da benn hor c'hefridi. Daoust ha ne vefe ket talvoudus ha kaer tizhout ar pal-se bremañ, e koun hor skrivagner hag evit sked hor yezh... gant ma vezo kavet ar « gwenneien » !!!

* * *

Ur gerig evit klozañ : pa welan em film Jarl Priel « beziet » e douar Breizh, poan e ra din soñjal ne ra ket e gousk diwezhañ e douar e gavell badeziant, e Bro-Dreger, e skeud iliz-veur Sant Erwan. Ret eo esperout, un deiz pe zeiz, e kavo tu ar vrezhonegerien da gas en-dro da Vreizh relegoù ar Breizhad a ouenn vat hag en deus servijet mat e vro dre e ijin ha dre e bluenn, en ur c'hoari hag en ur skrivañ e brezhoneg.

Dous r' hen pardono !



JARL PRIEL E FILM CAOUISSIN :
" LE MYSTERE DU FOLGOET "



O TISTREIN EUS VARSOVIA, WAR VOURZH AR
" POLONIA " GANT E WREG HAG E GIEZ " MISS "

Garmenig LE MENN

JARL PRIEL GWELET GANT AR RE YAOUANK

AET eo Jarl Priel da Anaon, Doue d' e bardono, skoet gant an Ankou d' an oad a 80 vloaz. Pell 'zo endeo edo « Paotr e falc'h o lemmañ e venveg » en-dro d' e wele, evel ma lavar e-unan, en eil eus an tri levr ma kont enno e vuhez.

Buhez souezhus ! Foetet en deus hent dre ar bed, ha bevet gant tud a bep bro, e Rusia, e Polonia, en Aljeria, en America... Kaset ha digaset eo bet gant ar Brezel-bras a-dreuz Europa. Kenlabouret en deus ivez gant pennoù ar C'hoariva : Dullin, Jouvét, Pitoëff. E-touez an toullad pezhioù-c'hoari en deus skrivet, e oa soñj Louis Jouvét c'hoari daou anezho, ma ne vije ket aet re abred da Anaon : “ *Ar Spontailh* ” ha “ *Tri devezhour evit an Eost* ”.

Troet en deus un niver mat a levrioù diwar ar rusianeg, an alamaneg, ar saozneg, al latin... Met n'eo deuet, siwazh, nemet war an diwezhat da skrivañ en e yezh c'henidik.

E levr kentañ e vuhez e kont penaos eo degouezhet dezhañ skrivañ e brezhoneg, hag al levezon o deus bet warnañ F. Even, R. Hemon ha Ronan Huon evit kenderc'hel gant an hent-se.

Dudi a gavo pep brezhoneger o lenn eñvorennoù Jarl Priel : “ *Va zammig buhez* ”, “ *Va buhez e Rusia* ” hag “ *Amañ hag ahont* ”.

Skrivet en deus en ur brezhoneg bev-buhezek, awenet gant spered Tregeriz. Un oberenn e-touez ar re wellañ eus hol lennegezh eo.

Un dra hepken a souezh en e zoare da skrivañ : diaes eo gouzout petra en deus lakaet anezhañ da skrivañ a-wechoù frazennoù direizh a-berzh un den gouiziekl war e yezh

ha brezhoneger a vihan ouzhpenn. Da skouer traoù evel « Marteze me a yelo » e-lec'h « Marteze ez in »...

Niverus eo e bezhioù-c'hoari ha tu 'zo da rannañ anezho e daou seurt : ar re skrijus hag ar re fentus ; ken plijus an eil re hag ar re all. Er re gentañ e vez kavet ur Breizhad troet e spered davet kudennoù an Dianav, koroll ar Vuhez hag ar Marv, ha sonerezh ar Garantez. En eil re, e sailh an Tregeriad goapaer, lemmaet e deod gant ar mousfent.

Ur garantez vras en deus maget Jarl Priel evit tud ha traoù ar mor, ha dezrevellet eo kemend-all en e romant “ *An Teirgwern Pembroke* ”.

Ur yezh vev eo e hini, brezhonek-rik en he stumm ha puilh enni gerioù pinvidik ; ur yezh lennegel met gouest da vout intentet gant ar bobl. Lieslivet eo e oberennoù gant troioù-lavar e gorn-bro genidik, troioù-lavar broadel, peogwir ez eus roud anezho ivez e holl rannoù-bro Breizh, hag i a genlabour da reiñ buhez d' ar yezh :

...*Daoulagad sanket don en o foull...*

...*Gortoz e vramm diwezhañ...*

...*Bloavezh mat ha ti dilogod...*

Ha mil all hag unan strewet e pep pajenn eus e skridoù.

Danvez oberennoù Jarl Priel a zo ar vuhez, he darvoudoù eo a zo livet ar muiañ gantañ ; hag en e skridoù e trec'h ar galon war ar spered. Neb en deus lennet “ *Va zammig buhez* ” n' ankounac'hay morse ar pennad gouestlet da varv e vamm.

Ar pezh a zo plijus en e oberennoù ivez eo : n' eo ket troet da werzenañ gwaskadur Breizh, da lenvañ war tonkadur hor yezh... Gwelloc'h en deus kavet kanañ he buhez. Seul vuioç'h e vez lavaret eo moustret Breizh, seul vuioç'h eo kevatal hec'h emzalc'h d' ar c'hempleg-se. N' en deus ket kollet e amzer. Komz a ra eus hor bro evel eus n' eus forzh peseurt bro yac'h. Gant pezh en deus skrivet en deus roet an tu d' e lennerien da zigeriñ o spered war broioù all. Kenlabouret en deus da rentañ he flas d' hor bro er bed. Ne vefe nemet evit-se, e c'hellfe bezañ trugarekaet Jarl Priel. Hag ouzhpenn en deus lezet ganeomp, rummadoù a-vremañ, ha da zont, an tu da anavezout ha zoken da garout mil skeudenn hag unan eus hor yezh pinvidik. Frouezhus eo bet e « dammig buhez ».

JARL PRIEL

NAG A WAD

(pezh-c'hoari en un arvest)

TUD AR C'HOARI

KLITEMNESTRA, rouanez Argos

EGISTES, he muiañ-karet

ELEKTRA, he merc'h

UR PRIZONIAD BREZEL, eus Troaz, ar gêr holl-vrudet

Rakkambr ar roue Agamemnon, war-dro hanternoz, an noz ma tistroas ar roue d' ar gêr, goude brezeliañ den ne oar pegeit amzer. Bez' eus un nor war an tu dehou hag un all war an tu kleiz. Pa sav ar ouel, emañ Egistes e teñvalijenn kambr ar roue. Rak n' eus gouloù ebet nemet sklaerder al loar silet dre un tamm prenestr hir ha moan. Hanter guzhet gant ur stign seiz' melen, e chom Klitemnestra daoubleget e toull an nor. Da gentañ ne rann ger ebet, met damdost goude e vouskomz ar rouanez.

KLITEMNESTRA. — Ac'hanta, peurechu eo da labour ?

EGISTES (*er gambr all, a vouezh izel ivez*). — War vete nebeut, ya.

KLITEMNESTRA. — Hast buan.

EGISTES. — Ha kavout a ra dit e vefe ur c'hoari ober kement-mañ pa ne welan takenn ?

KLITEMNESTRA. — Ne badan ken gant an anken hag an aon.

(Tevel a reont ul lajadig, ha goude e tifloup Egistes e-maez ar gambr teñval.)

EGISTES. — Deut eo ganin evelkent ha setu graet an taol.

KLITEMNESTRA. — Intañvez on 'ta d' an diwezh ?

EGISTES. — Ya, Rouanez, ha fellout a ra din stouiñ penn dirak danvez va gwreg.

KLITEMNESTRA. — Ro din ur pok, Egistes.

EGISTES. — Pep tra en e goulz. Diskenn kentoc'h ur bannac'h dour war va faour kaezh daouarn.

KLITEMNESTRA (*en ur sentiñ outañ*). — Fromus eo teurel ur sell war da vizied gant kement a wad peget outo.

EGISTES. — ...Gwad hag eoul, rak o klask stourm ouzhin, en deus stlepet al lampr d' an douar.

KLITEMNESTRA (*a vouezh uhel*). — Ha talvout a ra bremañ ar boan kenderc'hel da soroc'hal evel tudigoù spontik ?

EGISTES. — E gwirionez nann, poent eo paouez da grenañ peogwir on deut diwar hiriz da vezañ penntiegezh amañ ha dre n' eus nemedout te, Rouanez Veur, o ren war Argos.

KLITEMNESTRA. — Ya, tec'het ac'h eus Agamemnon a-ziwar hon hent.

EGISTES (*en ur dorchañ e zaouarn ouzh an danvez seiz stignet ouzh dor ar roue*). — Ma ! tremen bec'h am eus bet o tont a-benn dioutañ ; biken n' am bije kredet e oa c'hoazh ken stag ouzh ar vuhez.

KLITEMNESTRA. — Mat am eus graet 'ta o weañ war zigarez c'hoarzhin va gouel gant mailhoù bras alaouret en-dro d' ar Roue, rak diwar neuze en em gavas sac'het gwashoc'h eget ur pesk en ur roued.

EGISTES. — Marteze ne vijen bet biken trec'h dezhañ panevet d' az taol-yud.

KLITEMNESTRA. — Noz ha deiz, koulz eo lavarout, am boa steuet hon irienn penn-da-benn ha dre ar munut ha dre-se n' hellen ket c'hwitañ war va c'hildro.

EGISTES. — Koulskoude meur a wech e tegouezh d' ar gwellañ horolaj sac'hañ war ur c'hreunenn.

KLITEMNESTRA (*en ur ziskouez gant he biz kambr ar Roue*). — Met an dro-mañ eo deut an traoù da vat, hag emañ Agamemnon gant e holl lorc'h ha daoust d' e vrud ledet war lein e gein en ur poullad gwad hag eoul. (*Skrignal a reont o daou ha war var emaint d' en em vriata pa glever ur youc'hadenn hir ha difraezh. Raktal e souz ar Rouanez betek ar voger ha krenañ a ra he mouezh pa stag da gomz.*) Piv 'ta a vlej e-giz-se ?

EGISTES. — Hervez ar reolenn e tle gedourien an nor-dal hag an tour meur hopal evel-se da beb div eur kement ha diskouez n' int ket moredet.

KLITEMNESTRA. — Hag e vez klevet o zourni diouzh ken pell-se ?

EGISTES. — Sioul eo an noz hag o mouezh a zo skiltr.

KLITEMNESTRA. — Gant se pa grogas ar roue da yudal e nijas marteze e glemmoù bete meur a skouarn ?

EGISTES. — N' ouzon ket, met gallout a ra bezañ.

KLITEMNESTRA. — Gwelloc'h e vije bet dit 'ta en em gemer gantañ kalz primoc'h hag akwitoc'h !

EGISTES. — Brav eo dit tamall, met n'am eus ket bet diganit nemeur a skoazell e-keit ma ranken en em zibab gant ar pep gwashañ.

KLITEMNESTRA. — Allas, gwall groget en devoa ennon ar c'hi brein-se pa fellas din stouvañ e c'henou gant va dorn ; sell pegen koeñvet eo va biz-meud !

EGISTES (*war evezh ha digor mat gantañ e zivskouarn*). — Tav !... ha selaou !...

KLITEMNESTRA. — Petra ' zo ?

EGISTES. — Ne glevez ket fiñval ?

KLITEMNESTRA. — Pelec'h ?

EGISTES (*en ur astenn e vrec'h war-du ar gambr all*). — Du-hont !

KLITEMNESTRA. — Ha piv 'ta ?

EGISTES (*a vouezh izel*). — Da bried... Agamemnon... ar Roue !

KLITEMNESTRA (*a nerzh he fenn*). — N'eus en ti-meur-mañ roue ebet nemet Egistes dre ma vo arc'hoazh va den.

EGISTES (*a vouezh izel*). — Ro peoc'h !... (*Stagañ a ra ivez ar Rouanez da selaou hag o vezañ ma vanont o daou dilavar e klever fraezh-mat ur glemmadenn.*) Daoust ha gaou am boa lavaret ?

KLITEMNESTRA. — Bev eo !

EGISTES (*e benn stouet a-us da doull an nor*). — Emañ o ruzañ war e grabanoù... ha bremañ, dallet gant ar gwad o flistrañ eus e dal, met harpet gantañ e gein ouzh ar voger e ra e seizh gwellañ evit mont en e sav...

KLITEMNESTRA (*a-bouez-penn*). — Kae dezhañ !

EGISTES. — Ur wech ouzhpenn ?

KLITEMNESTRA. — Kas da benn al labour strambouilhet ganit ! (*Gant e gleze en e zorn e lamm Egistes er gambr nesañ. Klevout a reer trouz ur c'horf pounner o kouezhañ d' an traoñ ; goude, div pe deir roc'hadenn ha netra ken. Berr eo warnañ pa zeu Egistes er-maez ha diouzh e welout e kren dindanañ e zivesker.*) Ha bremañ ?

EGISTES (*o lemel gant e zorn ar c'hwezenn o pizenniñ war e dal*). — Torret oe dezhañ ar c'hoant sevel a varv da vev.

(*Kerkent e skoer war an nor dehou.*)

UR VOUEZH (*er-maez*). — Digorit... digorit raktal...

EGISTES (*a vouezh izel*). — Piv an tanfoeltr a zo war vale d' ar c'houlz-mañ noz ?

KLITEMNESTRA. — Va merc'h... Elektra...

ELEKTRA. — Ne glevit ket ?

EGISTES. — Ac'hanta, divorailh an nor...

KLITEMNESTRA. — Biskoazh kemend-all ? Koll penn a rez, am eus aon ?

EGISTES. — Dibrenn an nor hep goulenn na perak na penaos, pe daoust ha gwell eo dit e tihunfe da verc'h kement den a zo war-dro ?

KLITEMNESTRA. — Ma ! ober a rin 'ta diouzh da c'hoant.

(*E-keit m' emañ ar rouanez o tigeriñ an nor dehou en em sil Egistes er gambr deñval. Kerkent e tired Elektra, ur gouloù savet ganti a-us d' he fenn.*)

ELEKTRA. — Petra, va mamm ? ha c'hwi a welan amañ ?

KLITEMNESTRA. — Ha lavar din pelec'h e tlefen bezañ mar n' eo ket e-kichen va den, nevez erru er gêr ? Petra ' fell dit moustamall, Elektra ?

ELEKTRA. — Netra, va mamm, netra met...

KLITEMNESTRA. — Gout'ouzout pet eur eo ?

ELEKTRA. — Nann, rak kousket e oan evel ur broc'h.

KLITEMNESTRA. — Kae d'az kwele !

ELEKTRA. — Hag a rin raktal p'am bo komzet gant ar roue.

KLITEMNESTRA. — Goude un treuz ken hir ha ken arvarus, ne gred ket dit en deus gounezet ar gwir da ziskuizhañ ? Red prim d'az kwele !

ELEKTRA. — Kousket mik e oan, pa lavaran deoc'h, hag a greiz-holl on bet dihunet a-daol gant ur youc'hadenn spontus : « Ar roue, emezon, ar roue o krial forzh e vuhez ! »

KLITEMNESTRA. — O huñvreal e oas. Red d'az kwele, Elektra, n'out ken ur grennardenn.

ELEKTRA. — Huñvreal am eus graet a dra sur, met ken hakr e oa va spont ma sailhis e-maez va gwele heg e tiredis amañ evel ma oan, hep koll amzer da wiskañ va dilhad.

KLITEMNESTRA. — Ha n'ac'h eus ket mezh ? Merc'h ar roue, diblañsonet he blev, hanter-noazh ha diarc'hen, o skarañ e-kreiz an noz eus ar penn all d'ar palez d'egile ? ha hi o leñvañ didruez war var da spouroniñ pep hini, bras ha bihan, abalamour d'un huñvre ?

ELEKTRA. — Ho pediñ a ran, va mamm, d'am digareziñ.

KLITEMNESTRA. — Kae d'az kwele ha kousk sioul ha dinec'h betek ar beure.

ELEKTRA. — Sentiñ a rin ouzoc'h, met da gentañ va lezit d'en em zidamall dirak va zad.

KLITEMNESTRA. — Ro peoc'h dezhañ, emañ o paouez da venel kousket.

ELEKTRA. — Trouz ebet ne rin ; a-walc'h e vo din teurel ur sell warnañ.

(Kerzhout a ra disaon etrezek ar gambr all.)

KLITEMNESTRA. — Chom amañ, n'a ket pelloc'h !

ELEKTRA *(sebezet)*. — Ha petra 'virfe da... Met krenañ a rit evel ur barr delioù, liv ar marv a zo en ho kerc'henn !... *(A-nerzh he fenn.)* Va zad a fell din gwelout !... Perak ne sav ket da ziboniañ e verc'h, kaer he deus huanadiñ ? *(Gant he biz e tiskouez ar stign seiz.)* Siwazh, gwad a welan aze...

e wad eñ !... Lazhet hoc'h eus ar roue ! Va gervel a reas davetañ, ar paour kaezh, keit ha m'oac'h o troc'hañ e c'houzoug. Tavit din, va mamm, hag hen touiñ a rafen. emaoch o vont da zibunañ gevier. Muntret eo bet va zad, muntret ganeoc'h c'hwi ! Skoazell, tудоù, skoazell, mevelien ha soudarded !...

(Fellout a ra dezhi redek e-maez ar rakkambr, met herr warnañ e sailh Egistes eus ar gambr teñval ha kerkent emañ a-dreuz he hent.)

EGISTES. — Goustadik, va flac'h, anez-se az po keuz !

ELEKTRA. — Ar bleiz !... Aze ' oas 'ta, bleiz milliget, bleiz hep feiz na kalon, o c'hedal distro al leon kanmeulet dre ar bed holl ?

EGISTES. — Ne davi ket ?

ELEKTRA. — Geo, rak ar wirionez a zo ganit. Peseurt skoazell am eus ezhomm peogwir a-benn bremañ eo pouloudenet gwad ar gour kontellet ganit dre ur fallagriezh bennak, ha moarvat a-greiz e gousk ? Nann, skoazell ebet, met den ne viro ouzhin d' ober gwall ouzh gwall evit ur marv ken kriz.

(En em strinkañ a ra etrezek ar prenestr, met he mamm a zo du-hont en he raok.)

KLITEMNESTRA. — Gwelet e vo 'ta !

(Emaint ur pennadig krog ha krog, mamm ha merc'h, met dont a ra ar rouanez a-benn da bellaat Elektra diouzh ar prenestr ha da ziframmañ diganti ar gouloù.)

ELEKTRA. — Allas ! va mamm, n' eo ket c'hoazh gweñvet ar bleunioù hag ar bodoù glas ho poa gourc'hemennet strewiñ war an hentoù dirak ar soudarded a zouge va zad kaezh war o divskoaz, ha gantañ ur gurunenn lore war e benn, ha bremañ eo reut ha sklaset izili an trec'hour beuzet en e wad. Ha piv a zo kiriek da gement-mañ ? C'hwi, gwreg diwir, c'hwi, rouanez fallakr !

KLITEMNESTRA *(da Egistes)*. — Arsa, ne gavi ket tu d' ober da houmañ paouez gant he dismegañsoù ?

EGISTES *(e gleze en e zorn)*. — Dre gaer pe dre heg e torro dezhi kent na vo pell.

KLITEMNESTRA. — N' out ket evelkent e sell da sevel warni da gleze ?

EGISTES. — Desk din ur stumm all d' ober dezhi serriñ he genou.

KLITEMNESTRA. — Gortoz ur pennadig.

EGISTES. — Koll poan hag amzer a ri o klask he gounit gant gerioù flour ha kuzulioù fur.

KLITEMNESTRA. — N' on ket evit da leuskel d' ober ar gwall daol-se !

EGISTES. — A-drugarez dezhi e teuio prestik ar soudarded da c'houzout e pe zoare ha war c'hourc'hemenn piv e kouezhas ar roue karet ganto kement hag un Doue. Bez' eus ennout nerzh ha kalon a-walc'h evit stourm ouzh o c'hounnar hag evit ober dezho plegañ ?

KLITEMNESTRA. — N'eus forzh ! Va merc'h eo, ur bugel ganet diwarnon. N' he deus bet magerez ebet nemedon ha nag e oa karet ganin pa oa bihan.

ELEKTRA. — Ha krediñ a rafec'h anzav dirazon n' hoc'h eus biskoazh karet ar pried emaoch o paouez lazhañ ?

KLITEMNESTRA. — Ha mar bez ret lemel diganti he buhez, ne vo graet droug ebet dezhi dirazon.

ELEKTRA. — Mouchit 'ta ho taoulagad, mamm dener, met ezhomm ebet n' ho po da stouvañ ho tivskouarn, rak pa vin skoet ne laoskin ket an disterañ klemmadenn. Laouen e varvin o vezañ m'oc'h bremañ war-nes dispakañ bemdez doue ha dirak an holl al loustoni ho poa betek-hen kuzhet gant ar vezh. Hag ar vastarenn-se n' on ket evit he gouzañv. Sko 'ta, kiger, ha hast buan, rak war a welan e kren da zorn war da gleze. Sko, met un deiz da zont, e vi diwadet d' az tro gant va breur Orestes...

EGISTES. — Marteze ! Nep a vevo a welo.

ELEKTRA. — Marteze, emezout ? Ken sur ha graet ! Pe grediñ a rafe dit eo va breur ur c'had evelvoud-te ?

EGISTES. — Koulz hag ar re all e tichañso d'Orestes klevout ar c'heloù hudur-mañ : « Ne oa na re c'hlan, na re reizh karantez Elektra e-keñver he zad ! »

ELEKTRA. — Da lavarout eo ?

EGISTES. — N'eus netra, va flac'hig, sentusoc'h eget ur c'horf marv. A-walc'h e vo dimp stummañ diouzh-se hoc'h izili hag o tilhad ho taou evit reiñ liv ar wirionez d'ur gaou bras.

ELEKTRA. — Biken ne gredfec'h ober kement-se !

EGISTES. — Biken, e kav dit ?... hahahahaha ! Ha neuze, fae ganti o welout un dra ken heugus, e stago da vamm da grial forzh ; diredek a rayo ar sklaved, ar mitizhien, ar soudarded, pennoù bras al lez, ha ken buan ha m'o devo taolet ur sell warnoc'h, e souzo pep-hini en ur skrijañ. Kerkent e vo brudet ar c'heloù fromus dre gêr-veur Argos, ha goude...

ELEKTRA. — Daoust hag-eñ, rouanez, ne vo ket gour-c'hemennet ganeoc'h troc'hañ un teod ken lous ?

EGISTES. — ...Ha goude e nijo primoc'h eget ul luc'hedenn ar gwall-vrud-se tro-dro hag e pep lec'h hag anzav a ranko pep-hini : « Ya, n'eo ket hep gwir abeg he deus Klitemnestra barnet d'ar marv daou dorfedour ken vil ! »

ELEKTRA. — Ne deurvezo den ho krediñ.

EGISTES. — Dont a rayo ar rouanez a-benn da douellañ an neb a chomfe war vete-gouzout.

ELEKTRA. — Kaer he devo poanial, ne blego hini ebet da lonkañ he gevier.

KLITEMNESTRA. — Ha perak-se ? Pelec'h e vefe kavet ur vamm en-tailh d'ijinañ ar seurt traoù diwar-benn he merc'h ?

ELEKTRA. — Brumennet eo va daoulagad, ha kouezhañ a rafen d'an douar nemet ma fell din en em virout da fallaat dirak daou loen evelloc'h c'hwi. O va zad paour, abalamour da betra n'oc'h ket bet lazhet war an dachenn-vrezel gant un enebour diwidre ?... E wreg, e gurunenn, e vuhez, Egistes, pep tra ac'h eus laeret digantañ. Ha bremañ, goude n'en deus netra ken nemet e vrud, emhout o klask e ruilhal er fank, en doare ma vo dismegañset gant an holl keit ha ma pado ar bed !

KLITEMNESTRA. — Se sell ouzhit !

ELEKTRA. — Gant ar vezh, va mamm, chomit da vihanañ hep emellout en hor marc'had... Rak mar deurvez an amprevan-mañ tremen hep labezañ anv mat Agamemnon. ne asanto, emichañs, da devel nemet ha stouvañ a rafen ivez va genou ?

EGISTES. — Deut eo ganit, ha disklaer raktal war pe du e troez.

ELEKTRA (*a-benn ur pennadig*). — Ac'hanta, ne lavarin ger peogwir n' hellan ket ober a-hend-all, met taolit pled, un dro bennak e tiskoulmo va zeod hag en desped din e laoskin ar wirionez da zifloutañ.

EGISTES. — Goude ma vin azezet da vat war gador-veur Argos n' am bo ken aon rak al latennoù re hir.

ELEKTRA. — Gallout a ran bremañ tec'hel kuit. (*Souzañ a ra Egistes a-ziwar he hent en ul lakaat e gleze er feur. Daoulinet eo Elektra dirak kambr ar roue.*) Ene va faour kaezh tad, grit ma chomo bev tan ar gasoni a zo a-benn bremañ krog em spered hag em c'halon ; ra vin suilhet gantañ e n'eus forzh pe vro e tegouezho din bevañ, ha ra flammino ken taer hag en noz-mañ kent ne vo bet gwalc'het kement takenn wad a zo bet skuilhet henozh, petra bennak ma rank-fen evit-se ober fae war gerentiezh, lezennoù an dud ha zoken lezenn Doue.

(*Sevel a ra en he sav ha tremen e ra dirak an daou genwaller hep teurel ur sell outo.*)

EGISTES. — Gortoz ul lajadig... O vezañ m'eo ret mat dimp, n'eus forzh petra 'zo er mare-mañ war da spered, bevañ a-gevret e-pad pell amzer emichañs dindan an hevelep toenn, e tleomp en em glevout ha reizhañ divizoù n' heller ket tremen hepto. Ra vo 'ta da gasoni...

ELEKTRA. — ...Ha va fae !

EGISTES. — Evel ma kari... ra vezint peurbadus, se sell ouzhit, met ret e vo dezho chom kuzhet ouzh an holl, rak ar vaouez-mañ a zo bepred da vamm hag ar rouanez keit ha ma vevo, ha dre se e ranki merkañ e pep lec'h hag e pep degouezh an doujañs ha zoken ar garantez ac'h eus marteze diskouezet dezhi betek-hen...

ELEKTRA. — O vezañ m'eo bremañ intañvez, netra ne viro moarvat ouzh gwreg Agamemnon da zimeziñ ganit ?

KLITEMNESTRA. — Evit gwir, sed aze hor menoz fraezh ha splann.

ELEKTRA (*da Egistes*). — Gant se 'ta, e vin dalc'het d' ober ivez an neuz kaout doujañs ez keñver.

EGISTES. — Ret e vo dit tremen dre eno, ha ken start e kavi plegañ d' ar seurt ardoù, ma vefe mat kustumiñ raktal, a-dal an noz-mañ. Ne dalv ket ar boan dispourbellañ da zaoulagad... Netra n'az po d' ober nemet lavarout nozvezh vat d' az mamm, d' ar rouanez... nozvezh vat traken, gant doujañs, evel pa ne vefemp ket hon unanoù...

ELEKTRA. — Biken ken, treitourien, ne viot hoc'h-unan ha dibaouez e stago ouzhoc'h anaon Agamemnon.

EGISTES. — Kement-se ne sell nemet ouzh danvez va gwreg ha me. Ac'hanta, lavar nozvezh vat d' az mamm. (*Kerzhout a ra Elektra etrezek ar rouanez met chom a ra hep dont d' he bete.*) Ken diaes tra a c'houlennan diganit ?... Koulskoude ne c'hourc'hemennan ket dit pokat dezhi !

ELEKTRA. — Nozvezh vat !

EGISTES. — Ha goude ?...

ELEKTRA. — Nozvezh vat deoc'h, va mamm !

(*Stagañ a ra da ouelañ.*)

KLITEMNESTRA. — Gouelañ a ri ez kambr kement ha ma kari, met diwall da skuilh daeroù dirak an dud all.

EGISTES. — Ha perak ne rafe ket ?... Den ne vo sebezet gant he glac'har, peogwir emañ o paouez klevout ec'h eo aet kuit he zad kerkent ha distro d' ar gêr, hep kemer zoken ar boan da vriata e verc'h...

KLITEMNESTRA. — Klevet ac'h eus ?... Sed aze ar c'heloù a dleez leuskel da redek... « Aet eo adarre ar roue e-maez ar vro ha pell pell e pado e dro »...

EGISTES. — Marteze zoken ne zeuio biken d' ar gêr.

ELEKTRA. — C'hoarzhit ha grit goap ouzhin mar plij deoc'h, met gwech ebet ne vin gwelet o ouelañ dirazoc'h, nemet dre levenez e vefe, ha neuze 'vat e vo ar marv nepell diouzh ho tor !

(*Mont a ra e-maez, he fenn sonn ganti.*)

EGISTES. — Ar pep diaesañ am eus bremañ d' echuiñ, rak ret eo din en em zizober diouzh ar c'horf marv.

KLITEMNESTRA. — Ha penaos en em gemeri gant se ?

EGISTES. — Selaou ar c'hezeg o pavata er porzh, emañ aze va frizoniad brezel ouzh va gortoz gant ur c'harr skañv.

KLITEMNESTRA. — Daoust ha trelatet e vefes o tiskuliañ d'un estren, d'un enebour un dra kuzhet ouzh an holl nemedomp hon daou.

EGISTES. — Trugarez en deus ouzhin dre m'am eus laosket gantañ e vuhez, ha n'eus forzh petra a rafe kement ha plijout din. A-hend-all n'hellan ket tremen hep skoazell ur gwaz kreñv, rak pounner da zougen e vo da zen. (*Hop ! a ra dre ar prenestr.*) Klev 'ta, pign war-eeun bete kambr ar roue... (*Da Klitemnestra.*) Kerkent ha diskarget hor samm er c'harr, e skarimp d'ar pevar lamm betek an aod, ha duhont a-ziwar lein ur garreg e vo tanfoeltret ar c'horf en donvor gant ur pikol maen stag mat ouzh e vandenn, ha fin dre eno.

(*Dont a ra tre ar prizoniad.*)

AR PRIZONIAD. — En ho kourc'hemenn, Aotrou !

EGISTES. — Ne gavez ket c'hoazh re hir da vuhez ?

AR PRIZONIAD. — Petra, Aotrou, en arvar e vefen da vervel ? (*A vouezh uheloc'h.*) Bremañ p'eo erru ar roue en e di-meur, e c'hellin en em glemm dirazañ mar bez graet gaou ouzhin.

EGISTES. — N'az po ken tu da gejañ gant ar roue, hag anatoc'h eo se dit eget da n'eus forzh piv all.

AR PRIZONIAD. — Siwazh, Aotrou, n'intentan ket ho komzoù.

EGISTES. — Daoust ha n'out ket aet gantañ e-maez ar gêr-veur bete ribl ar mor ?

AR PRIZONIAD. — Pegoulz, Aotrou ?

EGISTES. — Hirie, da serr-noz.

AR PRIZONIAD. — Piv 'ta ?... Me ?...

EGISTES. — Ankounac'haet ac'h eus e pignas dirazout war vourzh ul lestr estren ha zoken ar c'homzoù a glevis digantañ kent ne savas ar ouel ?

AR PRIZONIAD. — Deut eo va blev da louediñ, Aotrou, ha va eñvor n'eo ken gwall lemm, met m'ho pefe ar vadelezh da zegas din da goun kimiad Agamemnon e talc'hin da viken soñj dioutañ.

EGISTES. — « Mont a ran kuit adarre, emezañ, ha pell amzer am eus aon e pado va zro. Ul le a vir ouzhin da ziskleriañ hirie na da belec'h, nag evit pegeit amzer, nag abalamour da betra e rankan pellaat eus Argos. Dre ar munut e vo dizoloet ar c'hevren-se d'an holl pa vin distro d'ar gêr, ha da c'hortoz, ra gendalc'ho ar rouanez da ren ar vro evel m'he deus graet e-pad ar brezel. »

AR PRIZONIAD. — Bremañ 'vat, Aotrou, e teu da soñj din ha sed aze ar c'heloù a rin da c'houzout da gement hini war va hent, ha mar karit e stagin raktal gant ar gefridi-se.

EGISTES. — Mat tre ! Met da gentañ ac'h eus un tammig labour d'ober. (*En ur ziskouez dezhañ ar gambr teñval.*) Sav ar stign melen se... Kae e-barzh !...

AR PRIZONIAD. — D'an eur-mañ noz, Aotrou ?... E kambr ar roue ?

EGISTES. — Arsa, ken abred ac'h eus ankounac'haet emañ ar roue war vor pell-pell ac'han ?

AR PRIZONIAD. — Allas, ya, mont a ran, pa lavaran, war goshaat.

(*Sevel a ra ar stign : ur gammed en deus graet er gambr ha kerkent e souz, liv ar strafuilh warnañ.*)

EGISTES. — Petra 'c'hoarvez ganit, genaoueg ?... Daoust ha mut e vefes ?

AR PRIZONIAD. — Nann da, Aotrou, met dall e teuan da vezañ bewech mar bez ret.

EGISTES. — Ac'hanta, an dra... a zo aze...

AR PRIZONIAD. — ...An dra n'am eus ket gwelet ?

EGISTES. — Ya, ret eo en em zizober diouzh an dra-se en noz-mañ, hep dale. Pak anezhi ar gwellañ m'helli gant pallennoù, tap ivez ar stign-mañ ha va mantell ruz. Diwall da ruzañ da dreid er gwad, ha dreist-holl diwall da lugudenniñ... Goude ma vo sammet an dra-se er c'harr e raimp hon daou ur valeadenn betek er mor. (*Mont a ra ar prizoniad er gambr.*) Ha te, Klitemnestra, manet out aze difiñv ha dilavar. Kilañ a rafes 'ta dirak an islonk ? Gwell e vefe ganit en em daolfen ennañ va-unan ?

KLITEMNESTRA. — Ha te a gemerfe ar gwall war da chouk, goude m'out bet broudet ganin e-pad ken pell amzer ? Ya, a c'hrad vat am bije gwechall klevet e oa manet Agamemnon war an dachenn-vrezel e-keit ma lugerne e vrud en hec'h uhelañ. Tonket e oa da vervel er gêr, met piv nemedon en deus aozet ar seurt marv evitañ ? Piv a-hed an noz pa ne gouske ket, ha zoken piv dre e gousk a vale hag a vandrouilhe dibaouez en he spered ar gwellañ stumm d'e voureviañ ? Da vrec'h en deus skoet, met ar penn, ar galon a zo bet en gwirionez tad ha mamm ar muntr a zo amañ dirazout, va re me int ! Red 'ta, Egistes, d'hon dieubiñ diouzh ar skoilh diwezhañ ha deus prim war da c'hiz. Da garout a ran ha te 'vo roue meur Argos.

EGISTES. — E-keit ma vin du-hont, e stagi gant ur c'hrogad gwall lous ha n'heller ket leuskel gant ur vatezh. Kerc'h dour, dour e-leizh ha gwalc'h da vat roudoù va labour noz. Diwall na vanfe an disterañ takenn wad na war al leur, na war ar voger. (*D'ar prizoniad.*) Prest out ? Tap krog en ur penn d'ar bec'h ha me a zougo egile... Ro sklerijenn dimp, Klitemnestra... Ne vin ket pell...

(*Mont a ra e kambr ar roue, ha kent na gouezh ar gouel e chom Klitemnestra en he sav rak toull an nor, o sevel a-us d'he fenn ar gouloù diframmet digant Elektra.*)

KLITEMNESTRA. — Nag a wad !... Nag a wad !...

AR OUEL

OBERENNOU JARL PRIEL

An Teirgwern Pembroke, romant
skeudennet bras 218 pajenn 17,00 L
Va Buhez e Rusia (192 pajenn) 5,50 L
Amañ hag Ahont (290 pajenn) 8,00 L
» (war Alfa) 12,00 L
Va Zammig Buhez a zo peurwerzh

C'HOARIVA :

Ar Spontailh, drama 3,50 L
» (war Alfa) 4,80 L
Kleñved an Togn, pezh-c'hoari fentus 2,00 L



HOLL OBERENNOU EMBANNET GANT " AL LIAMM "



*Kasit ho chekenn gant ho koulenn en ul lakaat 10 %
ouzhpenn evit ar mizoù-kas da :*

R. HUON, 2, Vennelle Poulbriquen, Brest
C. C. P. Rennes 1629 14



“Va levrig-skeudennoù”

Ailil, va c'hazh rouz

*Perak am eus graet Ailil ac'hanout,
Roue an targizhier ?
O vezañ ma oa melen-rouz da greoù hir,
Liv gwenn hepken gant da jave
Ha da bavioù maneget-kann ?
N'eo ket souezhus bremañ
Mar plij dit tronañ
Er gador-vrec'h stumm impalaeriezh.*

*Pe gwechoù all e puchez war lein ar ganastell
Hag e chomez aze difiñv, o vagañ soñj uhel
Hanter-gloz da zaoulagad alamandez,
Da varo hir o kouezhañ skañv war da vruched,
Prederour Koreat.*

*Met ar sioulder-se a guzh
Kalon dispont ur brezelour :
Mar kavez er-maez war da dachenn
Un targazh gwerinel,
Neuze diouzhtu setu tennet da gleze dir,
Ha c'hoari mibin, ha luc'hed,
Ha kri ha krog ha gwad
Betek ma tec'ho kuit an tregaser.*

*Hag e tistroez d'ar gêr
Reut da zivesker,
Savet uhel kribell da lost,
Da benn o splannañ lorc'hus war da frezenn wenn,
Denjentil meurdezus eus amzerioù Merkeur.*

Per DIOLIER

Galv an Noz

*Pa zistroin arre da vaezioù va soñjenn
E kuitain an ti e stalafioù postek
Da vare ar beuznoz e liñsel al lusenn.
Er vali deñval-hud e-kreiz gwez ar sapreg
E skrijin a-nevez ouzh hekleb va c'hammed.
Gant nij dall o eskell o fraoñval, ar gloueded
Tostoc'h-tostañ bepred o monedone mouest
Am lusko me lugut davet penn an alez.
Klevout a rin endev kant kammed kent degouezh'
Gwigour ar gloued kozh a zigorin goude.
War ar wenodenn war ' en em goll er radenn
Ar plantennoù uhel a grogo d' am luziañ
O divrec'h o spegañ pegus ouzh va c'herc'henn
Hag o kinnig ganas va zreid da vat liammañ.
Pa vennin dedec'hout, ponner er penngennou
Graet gant rod ar c'hirri e strebotin en-dro.
Pa vezin war an hent ur c'hard-lev goude
E tassono ar mein gant taolioù va c'herzhed
Hag e c'hoarzhin uhel da spontañ an teuzioù
Kuzhet o strolladoù a-dreñv d' ar brouskadoù
Ken e savo sklasus e-kreiz an noz teñval
Garm ur c'hi o yudal etrezek Koadkoñval.
Krenañ a rin neuze o santout gant anken
Betek mel va eskern yenijenn ar vrumenn.
Kregiñ ' rin da redek 'kreiz an deñvalijenn
Va spont gant divhar hir o tont a-drek d' am c'hein*

YEUN AR GOW

N'eo ket ar marv a zeu da vab den...

*N'eo ket ar marv a zeu da vab-den,
Davet an Ankou hemañ eo a ya.
E-doug e vuhez, pep devezh n'eo ken
Met ur gammed hir war an hent a ra.*

*War an hent, siouazh ! a zo berr e hed,
Da yaouank pe gozh, da vaouez pe waz.
Tra ma kred an holl e vo hir o red
Hep soñjal ervat e disoc'h arc'hoazh.*

*Un delienn bemdez, e-keit ha ma pad
E tro amzer e levrig pep den.
Anezho n'ouzer na niver na stad
Nemet troet holl ha pa ne chom ken.*

*Ar vuhez a denn d'ul lestr ouzh an eor,
Pa saver hemañ e kemer an hent
Ha deizioù pep den, heñvel ouzh ul levr
Peurlennet a-bezh, a echu kerkent.*

*Nemet ur gudenn, rouestlet hag a-fuilh,
Eo da zeizioù, den, da zibunañ klok
War ganell ken herr da vuhez a ruilh
Evel ar rod-karr na gav skoilh na stok.*

*En dornell a dro, hogen, pa vi peg,
Nep fazi na ra pe, brein a-hend-all
E torrfes a-stroñs, dre nerzh pe dre heg,
An neudenn ken bresk a yafe da fall.*

*Ma rafes seurt gwall gant skiant, va c'hred,
E ve damant bras foranañ e gaou
Neudennig ken bresk ar gudenn 'zo bet,
Un deiz, roet dit gant Mestr an holl draoù.*

*Ha Doue a oar lakaat da bep hent,
Da gement kudenn hirder ha ment reizh,
A vuzul hiziv, 'vel ma reas kent,
Padelezh an holl, pinvidik pe geizh.*

8 Mae 1962

GLENMOR

Mintin Ouzed

*N' eus nemet koantiz
Koantiz heol, menez ha feunteun
Enni
C'hwez-vat
C'hwez bleñv, c'hwez brug glizhet,
C'hwez geot tomm ha glebiet,
Koantiz, splannder,
Nemet splannder,
Nemet koantiz
Enni.*

*Gwenn eo, gwenn-kann
He daoulagad glebiet-mik
Divjod ruz-flamm
He muzelloù ruz-gwad
Ruz evel glaou o teviñ
Tomm evel kalon an ifern.*

*N' eus tra nemeti war ar bed
N' eus splannder ken splann hag hec'h hini
Va c'halon a verv
Sioul ennon
N' on ken nemet ur sell c'hoantus
E kreiz ur sav-heol peoc'hus.*

F. KERVELLA

DIAZEOÙ AR SEVEL GWERZIOÙ

(DIBENN)

PENAOE E VEZ ROET NEUZ D' UR VARZHONEG

35. — DOARE LEDAN HA DOARE STRIZH. — Betek-hen hon eus gwelet tro-ha-tro an doare da sevel ar gwerzennoù hini ha hini hag an doare d' o strollañ evit sevel pozioù. Bremañ emamp o vont da welout penaos e vez graet ganto e-kerz ur varzhoneg a-bezh.

Bez' eus evit-se heñchoù ledan hag heñchoù strizh. An doare ledanañ eo moarvat lakaat un aridennad gwerzennoù da zont an eil goude eben. Evel-se eo en deus graet Roparz Hemon en e varzhonegoù bras evel *Pirc'hirin ar Mor*, *Lazhadenn Unvab Aife*, h.a. Aliesoc'h e vez rannet an heuliad e koubladoù (ar pep brasañ eus ar gwerzioù pobl), e triadennoù (gwerzioù pobl 'zo, *Kanaouenn eured Mab an Argoad* E. Vertou...), pevaradennoù (*Melezour ar Marv*, *Buhez Sant Gwenole*... ha kalz barzhonegoù nevesoc'h), c'hwec'hadennoù (an darn vrasañ eus skridoù ar c'hrenn-vrezhoneg).

Bez' e c'heller, avat, sevel barzhonegoù hervez reolennoù kalz strishoc'h. N'eo ket hepken niver ar mouezhiadennoù er werzenn a vez divizet, an doare da strollañ ar gwerzennoù kenetrezo, hogen ivez niver gwerzennoù ar varzhoneg. An hini anavezetañ eus ar barzhonegoù savet evel-se eo ar *sonedenn*. N'eus nemet ar stumm-se a ve bet graet gantañ ledan e brezhoneg ; e gwerzaouriezh Kembre, avat, e kaver meur a hini all.

36. — RUMMADOU BARZHONEGOU. — Aner e ve moarvat klask rannañ ar varzhoniezh vrezhonek hervez

reolennoù ar C'hresianed pe al Latined. Amañ evel e pep lec'h e kaver danevelloù-meur (*Argad Aber Ac'h* Goulc'hen Morvan a zo ur skouer), barzhoniezh-displegañ (*Levr al Labourer* Gwilhom eo an hini anavezetañ), misterioù ha dramaoù gwerzennet (*Buhez Santez Nonn*, *Buhez Santez Barba*, *Burzhud bras Jezuz*, h.a., e krennvrezhoneg ; *Buhez Louis Eunius*, *Santez Trifina hag ar Roue Arzur*, e-touez ar re dastumet diwezhatoc'h e-touez ar bobl ; *Gurvan Tangi Malmanche*, h.a.). Un doare barzhoniezh en deus graet berzh souezhus e-pad kant vloaz da nebeutañ eo ar *vojenn* savet hervez skouer den meur ar vojenn, ar Gall La Fontaine (Rikou, Gwesbriant, Paotr Treoure, h.a.), dedennusoc'h eo kalz o oberoù e-keñver ar yezh eget e keñver an dalvoudegezh lennegel pe werzoniel.

Daou zoare barzhoniezh pobl a gaver avat hag a zo a-bouez o menegiñ : ar *werz* hag ar *son*. An dastumad kaerañ a werzioù hag a sonioù hon eus eo “ Barzaz Breiz ” brudet Kervarker ; F. an Uhel en deus lakaet embann ur pikol dastumad “ Gwerzioù ha Sonioù Breizh-Izel ”, dastumadoù all a zo bet graet en 19^{vet} kantved gant Penvern, G. Milin (nevez embannet e “ Gwerin ”), an itron de Saint Prix, h.a., hag en 20^{vet} kantved eo bet embannet “ Gwerzennoù ha sonennoù Bro-Wened ” Loeiz Herriaou. Pouezusoc'h e vez alies ar re ziwezhañ-mañ en abeg d'an tonioù notennet gant M. Duhamel, eget e-keñver ar c'homzoù.

Ar *werz* a zo danevell un darvoud truezus bennak. Au dud a vez lakaet peurvuiañ da gomz, e-doare ma vez ur seurt drama berr. Ar stumm gwerzaouiñ a zo an heuliad koubladoù. Hed ar werzenn a c'hell kemmañ, hogen an hini a gaver a-bell an aliesañ eo an hini eizh mouezhiad. Alies a-walc'h ivez e vez kavet re 13 ha 12 mouezhiadenn, ar re 9 ha 15 a zo kalz rouesoc'h.

Diwar an dastumadoù bet graet, ha dreist-holl diwar hini an Uhel, e c'heller gwelout e heulie ar *werz* reolennoù 'zo, e veze savet hervez ur patrom, komzoù 'zo a zistro dalc'hmata, un doare 'zo da zigeriñ, da zegas ar goulennnoù, h.a.

Ar *son* a zo enni danvez plijus pe damblijus, o tennañ peurvuiañ d'ar garantez. E-keñver ar gwerzaouañ e tenn ar sonioù d'ar gwerzioù, nemet e vez enno alies-tre gerioù ha na vezont ket kontet e stumm ar werzenn pe ar poz hag a dalvez da ziskan.

Bez' ez eus c'hoazh un nebeut *kanaouennoù* ha ne dint ket eus rummad ar gwerzioù nag ar sonioù : *kanaouennoù* bugale

pe draoù fentus a bep seurt. Tost dezho emañ ivez ar c'hanennoù sakr pe gantikoù hag a vez kanet kalz anezho war don gwerzioù.

E-touez ar werzaouriezh-pobl e ranker menegiñ ivez ar *rimadelloù-bugale*, *krennlavarioù* hag ivez road divinadennoù a zo. Barzhoniezh gwirion a zo enno alies.

37. — AR SONEDENN. — N'eus ket bet a vuhez lennegel kreñv a-walc'h e Breizh evit ma vije diwanet stummoù resis a varzhonegoù. Unan a zo bet implijet alies a-walc'h koulskoude eo hini ar sonedenn. Ur pezh gwerzennet a bevarzek gwerzenn eo ar sonedenn, rannet etre pevar foz, an daou gentañ a beder gwerzenn, an daou all enno bep a deir.

Klotennet strizh e vez peurvuiañ ar sonedenn. Peurvuiañ e vez lakaet klotennoù a-bokez en div bevaradenn gentañ hag e kenglot ar re-mañ etrezo ABBA, ABBA. Ar c'hwec'h gwerzenn all a vez enno teir c'hlotenn renket da skouer KDE, KDE pe c'hoazh KKD, EDE.

E meur a zoare e c'heller kemmañ ar sonedenn, anat eo : peder c'hlotenn a vez lakaet alies en div bevaradenn, ha div hepken e-lec'h teir en triadennoù. Lec'h ar c'hlotennoù a vez kemmet ivez.

Setu skouer ur sonedenn beurglok (gant kenganez ouzhpenn e pep gwerzenn).

AR ROZENN DU

*En ur saonENN e kresk va rozENN du,
Dindan un oabl teñvAL ha leizh dALbec'h,
Gant tiez HAKR stlabezet traoñ HA KRec'h,
Ha murioù gLEB ha ramzel a bEP tu.
Eno, n'eus c'hoarzh na c'hoarl na dIdu,
Tra nemet gloAZ, hag anken hag AZrec'h,
Preder ar spered ha strIV an dIVrec'h,
Ha dremmoù tUD glas evel al lUDu.
Padal, beprED e ren en o mETou
Ur goanAG kuzh ; e don o daoulAGad,
Un tan iskIS a bar, yen ha dISKed.
Ur fervder siOUL, ur splannder dic'hOULoù
A sav, trec'h d' ar galON ha d' he zONkad,
Diouzh ar rozENN, peurbad en he c'hENed.*

(R. HEMON.)

Setu ur skouer gant klotennoù e-kroaz er pevaradennoù ha klotennoù plaen en triadennoù.

ENEZ EUSA

*E-kreiz mor brumennus an Hanternoz, kollet,
Enez Eusa, enez an euzhusted, evel
En ur c'havell a hun, hep arsav luskellet
Gant grozmol ar c'hoummoù ha yud gouez an avel.
'Mesk ar reier a nij 'us dezho morvrini
E vev paotred hardizh, hep aon rak an arne ;
Ha merc'hed koant ha fur, mes leun a velkoni,
Ha gant broud an anken strafuilhet o ene.
Rak tro-dro dezhi, ar morwragez daonet
A vouskan hag a chalm dre selloù entanet
O c'halonoù da galz eus he merdeidi.
Hag int, un deiz pe zeiz, en em daol gant dudi
'N o divrec'h 'vit gellout (hervez an danevell)
Tañvaat ur pennadig o c'harantez varvel.*

(MATHALIZ.)

Pelloc'h e c'heller mont hag amañ da heul ouzhpenn kengloterezh kroaz e dibenn ar werzenn, ez eus c'hoazh kengloterezh plaen etre kreiz ar gwerzennoù, nemet kreiz an 11vet hag ar 14vet gwerzenn hag a gengan gant klotenn an 10vet hag an 13vet.

MA 'Z AFEMP-NI...

*Ma 'z afemp-ni un dEIZ, 'n ur c'hoari mil-ha-kazh,
Da reiñ un abeg rEIZH da wask ar goanag dall
A vag evit ur pAL hor bezañs gwell-ha-gwazh,
Ar vuhez ha ne dAL nemet e reiz un all ;
Ma 'z afemp-ni hon-dAOU, 'n ur selaou ouzh an dud,
Da santualoù 'r gAOU da walc'hiñ merk hol le,
Ha mont 'vel ar re ALL da glufañ en hor c'hlu
'Keit ha m' emañ ar GALL o waskañ war hor re ;
E teufemp, a dra sUR, da c'hounit stad ha brUD,
E vefemp anvet fUR war rolloù mestr ar vrO,
E klevfemp war hon trO o nijal bommoù hUD.
A geneil, petra C'HOAZH ? — Ne ran forzh petra 'vO
Pa savo heol warC'HOAZH e tor ur beure pUT :
Da veure un deiz yUD eo 'z ay an toaz e gO.*

(D. K. KONGAR.)

AR WERZONIEZH HAG AR YEZH

38. — GWASKEDIGEZH. — E gwerzaouriezh muioc'h eget e lavar-plaen e tleer teurel evezh da chom hep lakaat sonioù 'zo da gouezhañ an eil e-kichen egile. Setu ur werzenn a zo bet roet alies evel displejus d'ar c'hleved :

Breizh, douAR AR Sent kozh, douAR AR VARzhed.

Evit skañvaat al lavar — hag ivez evit kaout an niver mouezhiadennoù ret — e c'heller lakaat silabennoù 'zo da *waskediñ*, da lavarout eo ne vezont mui kontet evel mouezhiadennoù distag.

Setu ur roll eus ar gerioù a *wasked* an aliesañ. Peurvuiañ ez int rannoùigoù ha gerioù didon.

a) Ar ger-mell strizh *AN, AR, AL* a ro alies-tre 'n, 'r, 'l dreist-holl war-lerc'h a :

Emañ 'n teñval o tiraez...

Emañ 'r pred da blegañ e benn.

Emañ 'l loar gann o sevel.

Gwech ebet avat ne zleer lakaat ar ger-mell amstrizh *Ja* *waskediñ*.

b) Aliesoc'h c'hoazh e steuz ar rannig-verb *A* :

Petra 'nevez 'zo e Breizh ?

Te 'oar hoalañ meur a zen.

Meur 'wech em eus soñjet.

Evel ma weler e talvez ivez evit an araogenn *A*.

k) Ar rannig *E* a steuz hag *EZ* hag *EC'H* a ro 'z hag 'c'h :

Lavagnon 'z eus hiziv.

Pa 'z int skuizh o leñvañ.

Mouget 'vije bet, a-dra-sur

d) Ar rannig *O, OC'H* a steuz pe a ro 'c'h a-wechoù :

'Klevis an er 'c'hervel en noz.

'Klask va huñvre 'maon henozh.

e) Ar rannoùigoù-hetiñ *RA* ha *DA*, ar stagelloù *PA* ha *MA*, an araogenn *DA* a ro alies-tre : *r', d', p', m', d'* :

M' am bije gouezhet kuzhat...

P' hor gwelint e raint deomp sin...

Sonerezh flour d' o skouarn ha d' o c'halon.

f) Ar rannig-nac'h *NE* a ro alies *n'*, a-wechoù zoken e c'hell steuziañ a-grenn. *NEMET* a zeu da '*MET*' :

N' afe d' e loch gant mui a herr.

Pa n' vo ken trouz ebet.

A-us d' ar vro a-bezh ' welez 'met digenvez.

Pelec'h ? 'Di ket da leñvañ war...

Peurvuiñ, avat, e tremenor hep lakaat *NA* da waskediñ.

g) An araogenn *E* a c'hell steuziañ, er strolladoù *EN EM* hag *EN UR* dreist-holl e teu alies a-walc'h *EN* da vezañ '*n*' :

It d' ho neizhig ' skeud ar bod roz.

'N o sav dirak ar Gour eus bro an dud.

'N ur lezel war e-lerc'h e roudoù en tirienn.

Er sioulded o 'n em astenn.

h) Ar raganvioù-gour *HE* hag *O* a c'hell steuziañ e displegadur ar verb *endevout*, *AM (EM)*, *AC'H (EC'H)*, *EN, HON, HOC'H* ha dont da vezañ '*m, 'c'h, 'n, 'c'h*'.

Dreist-penn 'm eus hen stlapet el lann.

O sourrañ en avel, ma 'c'h eus soñj.

Piv 'n deus kavet evidout ur goudor evel-se ?

Ar strollad *ME A, TE A* a c'hell, dirak ur ger o kregiñ gant a dont da vezañ '*m' t', ivez dirak hen, her*.

M' her goar (a c'hellje bezañ me 'r goar)

Gantañ m' anave al lec'hioù sioul ha kuñv.

ch) An araogennoù *GANT* hag *EUS* a c'hell a-wechoù gwaskediñ e *g'* hag '*s*' :

Mont g' an hent bras.

c'h) An araogennoù kevrennek o kregiñ gant *A* pe *E* a steuz alies an darn-se :

Stivelloù fresk o ouelañ 'kreiz ul liorz.

'Us da goadoù izel, inizi an aber.

'Hed ar c'hoadoù war ziribin.

Ha sed ez out un estren 'barzh da vro.

'Lec'h peragiñ dalc'hmat ha dizeriañ er c'heuz.

Er rummad-se emañ ar geriennoù skrivet koulskoude hep tired evel AVAT, ADAL, EVIT, EVEL, EGET, ETRE, ETREZEK, ETA, h.a...

'Dal ma weljont ar Furlukin.

Te 'vat, bev ! setu kemenn hon anaon.

N'eo ket kan ha koroll 'vel gwechall.

i) Er stagell NEMET e steuz alies an ne :

Netra 'met traezh ha dour ha bili ruz.

A-us d'ar vro a-bezh 'welez 'met digenvez.

y) EME hag e stummoù displeget a zeu da vezañ 'me, 'mazon, 'mezout, h.a. :

Gralon, Gralon, 'me Wenole.

j) Er stummoù lec'hiañ EMAN, h.a., EMEDI, EMEDON, h.a., e kouezh alies an e kentañ :

Met 'vel 'mañ 'n amzer, hen lamer...

'Klask va huñvre 'maon henoz.

'Medi tout an dud o vale.

l) Kement-se a c'hell c'hoarvezout evit ar gerioù div-silabennek toniet war ar silabenn diwezhañ : amann, ac'hann, h.a.

m) Hag ivez evit displegadur an araogenn A : ac'hanon, ac'hanout, anezhañ, h.a., ac'halenn, ac'halese, h.a., a c'hell dont da reiñ : 'c'hanon, 'c'hanout, h.a., 'c'halenn, 'c'halese, h.a.

n) Dibenn an anv-verb a c'hell kouezhañ gwechoù 'zo :

Ar Vretoned a welis o lemm' o c'hlavier wall.

39. — STRISHIDIGEGZH, STUMMOU RANN-YEZHEL. — Pa skrivan :

Un denjentil 'oa brav a-walc'h,

'Met 'oa e dreid 'vel treid ur marc'h.

e skrivan en ur waskediñ mouezhiadennoù 'zo, hogen en un

doare reizh hervez reolennoù ar brezhoneg lennegel. Ma skrivan avat :

Seizh taol kontell de'i 'm eus roet.

e lakaan ouzhpenn ur stumm rannyezhel (de'i) o tont diwar ur strishadur (ar *z* o kouezhañ a ra ma n'eus mui nemet ur vouezhiadenn, e-lec'h div e *dezhi*).

a) Diazez ar strishadur a vez kavet en degouezh ma teu div vouezhiadenn, unan voull hag unan serr, da stekiñ an eil ouzh eben : *lakaet, pellaat, graet, abardaez, kerc'heiz*, h.a., na vez kontet enno ar strolladoù *ae, aa, ei* nemet evit ur vouezhiadenn, tra ma 'z eus div hervez orin ar ger.

b) Un doare strishadur eo ivez pa vez kollet ur vouezhiadenn e diabarzh ur ger hir : *an'vezout* evit *anavezout*.

k) Diwar strishadur e vez kollet, gwechoù 'vez, ur vouezhiadenn ouzh dibenn ur ger. Pa vez hir ar vogalenn er silabenn a-raok e teu neuze da vezañ berr. Setu un darn eus ar gerioù-se :

<i>amanenn</i>	a ro	<i>amann</i>	<i>gwalenn</i>	<i>gwall</i>
<i>ac'hanen</i>		<i>ac'hann</i>	<i>milin</i>	<i>mill</i>
<i>goulenn</i>		<i>goull</i>	<i>gwenan</i>	<i>gwenn</i>
<i>erer</i>		<i>er</i>	<i>h.a.</i>	

Stummoù rannyezhel int ha ne c'hoarvez kement-se nemet pa vez didon ar silabenn a steuz, hag atav en enep e kaver : *amanennañ, gwalennoù, miliner*, h.a.

d) Unan eus ar stummoù rannyezhel a gaver ar muiañ eo steuzidigezh ar *Z* blot, a c'hoarvez tost da vat en trifarzh a Vreizh-Izel. Diouzh ret e vo gellet eta lakaat gerioù evel *menez, nevez, ruz, bleiz* da glotañ gant gerioù en *e, u* hag *ei*.

D'an hevelep reolenn (daoust d'ar skritur) e tenn ar stummoù *de'i, d'añ, anê* evit *dezhi, dezhañ, anezhe*, h.a.

e) Ar *V* a gouezh ivez alies a-walc'h. Ac'hano ar stummoù evel *an'* evit *anv* (en *an' Doue*), *nê* evit *nevez* (*Z* o kouezhañ ivez), *laret* evit *lavaret* ha dreist-holl e dispiegadur ar verb *endevoud* : *en dez, en doa, en deze, en do*, h.a., e-lec'h en *devez, en devoa, en deveze, en devo*, h.a.

40. — Ar c'hevreañ o vezañ hebleg-tre e brezhoneg, ne vo ket da ober gwall alies gant ur gwir lec'h dilec'hiañ. A-wechoù koulskoude e c'hello bezañ plijus kemmañ trumm stumm ar frazenn. Setu ur skouer :

*Eno, kourmoul gwenn a-founn,
Mor o kanañ eno e hirvoudoù.*

(D. K. KONGAR.)



EVIT KLOZAN

E-pad tost da dri c'hant vloaz eo bet ar gwerzaouañ brezhonek un adskeud eus an hini gallek. War-dro fin an 19^{vet} kantved o devoa santet tud 'zo evel Erwan Vertou herezh an amzer dremenet dre levezon ar c'hembraeg dreist-holl, hogen re greñv e oa an aer evit tud gwan Vreizh-Izel. Ha goude ar Brezel Bras kentañ, ur wech savet *Gwalarn* gant Roparz Hemon, eo e teuas fiñv e-touez hor barzhed hag hor gwerzaouerien. Ar bloavezhioù etre an daou vrezel a zo bet dreist pep tra un amzer a enklask ; kentañ tra a reas ar varzhed peurvuiañ eo teuler kuit ar frammoù diamzeret evit en em zieubiñ ha tizhout a se ar vouedenn ; ul lusk eo bet eñ lennegezh hollvedel, tremen hep reolenn strizh ebet hag heuliañ hepken plijadur ar menoz hag ar skouarn. Kentelius evit displegañ abegoù an ober-se e oa pennad Roparz Hemon e niverenn 12 *Gwalarn* (goañv 1927-1928).

Hogen tamm-ha-tamm e teuas c'hoant d'hor barzhed adkavout reolennoù a lakafe kened an diavaez da glotañ ouzh kened an diabarzh. Hag ouzh pennad Roparz Hemon meneget uheloc'h ez eo plijus keñveriañ ur pennad all gantañ e niverenn 126 *Gwalarn* (miz Mae 1939) : “ Gwerzaouriezh ”. Ha plijus eo heuliañ strivad hor barzhed davit ur werzenn kempouezet mat. Mar deo chomet Jakez Riou ha Youenn Drezen er-maez a bep stumm strizh, ma n'en deus taolet Abeozen kalz evezh nemet ouzh ar c'hehed ez eo bet Kenan Kongar, ha dreist-holl Maodez Glanndour, dedennet gant meur a zoare gwerzaouiñ, ha graet o deus meur a amprou.

N' eus avat nemet unan, hor barzh brasañ, gwir eo, Roparz Hemon, en devije heuliet strizh un hent. E varzhonegoù brasañ : *Barzhoneg evit kreiz ar Bloaz, Listri Noz, Pirc'hirin*

ar Mor, Al Lestr, Dour ar C'halvar, Lazhadenn unvab Aife, Gwarizi vras Emer — a gaver enno kehed ha kellusk pervezh ha gant an div oberenn-mañ en deus boulc'het da vat hent ar c'hengan, hent brezhoneg gwechall. O klozañ ar pennad meneget eus 1939 e skrive Roparz Hemon kement-mañ : « Va c'hredenn start eo e teuo er bloavezhioù da zont ar glotenn-diabarzh da vezañ anavezet adarre evel sichenn ar werzenn. Diouganañ a ran e welimp, ac'hann da ziwezh ar c'hantved, hon holl varzhed a-nebeudoù o tilezel an hent ledan, ha zoken an hent damstrizh, da gemer an hent strizh pe, ma kavit gwelloc'h, an hent broadel ».

Pemp bloaz warn-ugent a zo tremenet abaoe. N'eo ket bet eilpennet hor barzhoniezh abaoe, kaeraet ha kresket eo bet ha dreist-holl gant ar vistri a oa d'ar mare-se — Maodez Glanndour ha dreist-holl Roparz Hemon. Hemañ en deus lakaet ac'hanomp da ober anaoudegezh — war zigarez lakaat ac'hanomp da anavezout barzhoniezh ar reter — gant bravigoù przius-meurbet Omar C'hayyam kinklet gant stern peurreizh brezhoneg ar Grennamzer. Ha goude bezañ lennet e werzennoù el “ Liamm ” ne vo den hep anzav pegen espar e teu gantañ ar gwerzennoù o kenganañ strizh. Adlennit, da skouer :

*Dre ar vein sec'h, 'kreiz ar gouelec'h ec'hon,
Geot a ziwan, ha man 'tal an andon.
Perak nepred ne ve kresket eta
Ken dister dra e gouelec'h va c'halon ?
Gwel ez kichen ar Rozenn, tremeniad,
Hag a zispak, dirak da zaoulagad
He c'hened fresk ha bresk, hag e teski
Bout evelti difrom, hag hi dibad.*

Krediñ a ran start e vo kavet dizale barzhed all da vale war e roudoù ; p'o devo ar re a c'hellomp lenn bremañ barzhonegoù awenet mat graet ganto — el “ Liamm ” da skouer — desket embreger an benveg-se, on sur e kavint ar gened en ur bleustriñ an hent a zo hon hini.

Salv e roje al levrig-mañ ar c'hoant da unan bennak da sevel gwerzioù kaer. A-benn pe da vare an diskuliadenn par da hini “ Troellennoù glas ” Maodez Glanndour e 1937 ?



LEVRLENNADUR AR WERZAOURIEZH

- 1847 — Stagadenn da levr yezhadurezh “ Breuriez ar Feiz ”.
- 1850 — HERSART de la VILLEMARQUE - “ Comparaison de la poésie galloise avec la poésie bretonne ” e *Mémoires de l'Association Bretonne*, II, eil lodenn, pp. 117-159.
- 1853 — ZEUSS - “ Grammaire Celtica ”, stagadenn.
- 1865 — HERSART de la VILLEMARQUE - “ Le Grand Mystère de Jésus ”. Pennad er raskrid, pp. C-Cy.
- 1871 — ZEUSS-EBEL - “ Grammatica Celtica ”, stagadenn, pp. 962-977.
- 1876 — HERSART de la VILLEMARQUE - “ Poèmes bretons du Moyen Age ”, pp. 162-164.
HERSART de la VILLEMARQUE - “ La Poésie bretonne sous Anne de Bretagne ”.
- 1888 — ERNAULT (Emile) - “ Le Mystère de Sainte Barbe ”, pp. VI-XI.
ERNAULT (Emile) - “ Sur la rime intérieure en moyen-breton ”.
Revue Celtique, XII, pp. 228-247.
- 1895-96 — *Revue Celtique* - “ Glossaire moyen-breton ”, pp. VII-IX.
- 1900 — *Revue Celtique* - “ Sur la versification du moyen-breton ”, XXI, pp. 403-411.
LOTH (Joseph) - “ La Métrique du Moyen Breton ”.
Revue Celtique, XXI, pp. 203-235.
LOTH (Joseph) - “ La Métrique galloise ”, 3 levr. En trede levr, pp. 177-198, ec'h adkaver ar pennad meneget a-us.
- 1912 — ERNAULT (Emile) - “ L'ancien vers breton ”.
- 1912 — BERTHOU (E.). - “ Kevrin Barzed Breiz ”. Houmañ eo ar studiadenenn gentañ e brezhoneg diwar-benn ar varzhoniezh hag ar werzaouriezh.
- 1927 — KERRIEN (Jakez) - “ Ha reizh eo ar werzaouriezh vreizek ? ” *Gwalarn*, niv. 12, pp. 62-67 ; *Feiz ha Breiz*, 1927, p. 247 ; 1928, p. 143.
- 1927 — TALDIR - *Le Consortium Breton*, III, n. 18, p. 359.
- 1927 — HEMON (Roparz) - “ Stumm ar Varzhoniezh ”, *Gwalarn*, niv. 12, pp. 74-79.
- 1939 — HEMON (Roparz) - “ Gwerzaouriezh ”. *Gwalarn*, niv. 126, pp. 33-35.
HEMON (Roparz) - “ Studiadenenn war ar werzaouriezh kembraek ”. *Gwalarn*, niv. 128-129, p. 54.
- 1939 — 1939 — FLOC'H (L. ar) - *Gwalarn*, niv. 128-129, p. 82.
- 1941 — GLANNDOUR (Maodez) - “ War hentoù meur ar gwerzaoua ”. *Sav*, niv. 18, pp. 31-45.

Breizhiz war hent o c'hrenn- hag o henyezh

- Dornlevr Krennvrezhoneg. I. - Yezhadur - gant Goulven PENNAOD (Kis-Saded — Preder, niv. 59-61).
- Eus an Henvrezhoneg d' an Nevezvrezhoneg : En ur lenn levrioù Loeiz FLEURIOT, gant Yann PLERGER (Hor Yezh, niv. 44-45).

Daou levr, disheñvel o falioù ha disheñvel o zalvoudegezh. Kement on bet plijet gant an hini kentañ, kement on bet displijet gant an eil.

Diharaket skrid da lenn, an hini m' emañ Yann PLERGER o tismant gerioù zo evit * ambarañ (n' eo ket * ampar) reoù all ne ouezer kammed pe e zoare.

Dle eo din anzav on bet souezhet gant un oberenn ma ranker klask ur bern gerioù e dibenn al levrenn, ma ranker tremen diouzh « Uhel Yezhadur » Yann Plerger ha ma ranker adsevel alies ar stumm *brezhonek bremañ* e-lec'h an hini plergeriek...

Uhelyezhadur a lavaran mat, an hini a dalvez d' ur skrivagner da freuzhiñ kement lezenn yezhadurel anavezet en hon yezh evit mont ha skrivañ « Her gouzomp dre hini... » (p. 7) — « E c'hoarvez ma c'hoari... » (p. 56), h.a. : re hir eo moarvat skrivañ « Her gouzout a reomp » h.a. pe daoust hag emañ ar c'hembraegitiz gant Yann Plerger ? Mat e vo dezhañ neuze gouzout ez eo diforc'hek a-walc'h an div yezh evit tremen hep keñveriañ bewech hag ober diouzh ar c'hembraeg kentoc'h eget diouzh ar brezhoneg !...

Ma 'z eus dizurzh e doare-skrivañ ar brezhoneg, pe lec'h en deus Yann Plerger distoket, dre ziv wech, « harzhoù (pe daoust hag-eñ ez eo ur vi-koukoug ?) — « er-ziwez » ha traoù all en doare-se. Perak skrivañ « arwarek » hag « ar men gear » — meneget o daou evit BrE. (p. 9). Ha petra zeu ar gerioù kembraek « gourivel » ha « benivel » da ober amañ ? Hag-eñ n'eo ket a-walc'h — ha berroc'h — « gourel » ha « benel ».

Ur bern notennoù am bije da reiñ da Yann Plerger. Setu amañ un nebeudig :

P. 5 : * *angal* : * *ankal*, kentoc'h.

P. 6 (ADAS) : Gw. erlañne (sic). Me 'c'hal a-beban e teu ar stumm-se. Da vihanañ ez eo dianav din. (W)arlene a zistager / arlan'ne / pe / arlan'ni /. Marteze e venn Yann Plerger menegiñ ar stumm / ər lan'ne / (kv. / ər'œal / ? Met perak gwered ar rotaegezh war ar stumm-se ? « Hevlene » zo dianav da deodyezhoù Bro-Ereg a gement a ouzon. Evit gwir, ne veizan tra !

P. 6 (A INSCUDETICAD) : nBr. * *emskuzHidigezh* * *eskuZHidigezh*, en arbenn eus BrE. kuh-

P. 10 (lin. 5) : * *gouzhaviñ* : R. H. gouzaouiñ.

P. 11 (AROEDMA) : dispis e vije * *arouezva* e ster « signal ». Kinniget em boa a-werz-zo *arhent* < BrE. / ar'(h)ènt /, kevatal da / '(h)ènsa / * *Arouezva* a vije ledanoc'h e ster, moarvat.

P. 19 (4) : Gw. *ket*, krennadur *kehet*. Menegiñ a vennan e vez graet gant / avèj'tsət / (evit ket) gant ur ster peuzhañval ouzh « evit netra ». Tro-lavar all « netra ha ket ha netra ». O keñveriañ gant « mont da get » — « kas da get », e kred din hon eus bep tro ar ger « ket » a gaver e « n'eo ket ».

P. 22 : (COULO(n)COU) : nBr. * *keolong*, eme Yann Plerger, me 'gav din e vije kentoc'h * *keoloue*, evel mong- > moue, spong- > spoue...

P. 24 : (DEHINT) « beaj » — kv. BrE. « henterion » (beajerion). Evit ar verb avat e reer gant / boja'zənn /.

P. 32 : (GAL ha GALEG) « a skrivomp gant 2 l ». Gant gwir abeg, Yann Plerger, e keñver ar yezh a-vremañ. Em

zeodyezh, e tistager /ga'lèG/ ha n' eo ket /ga:lèG/ evel /ba:l/. Ur meneg all « monet d'ar vro c'hail » /mu'nè d' er vru gal/ a dalv monet d'ur vro cstren (Br. Alrae).

P. 38 : (HAN-) : anez < hBr. *a-nit. Disheñvel e vije BrE. *anesoc'h* ?

P. 48 : PETRUSASONT : brBr. *petruzañ : kentoc'h
*peruzañ (?)

GRAMADEG :

(p. 39) : Gw. En-Inis-Er-Vanach. Da gentañ, perak un hevelep treuzskrivadur : gwell e vije bet /ən i'niz ər mə'nax/ ? D' an eil, perak « ar Vanach » ? Daoust hag-eñ e vije gwregel ar venec'h evit Y. Plerger ? D' an trede n'ouzon doare man en deus an oberour rozellet ar stumm-se. Ar stumm hBr. anavezet zo « Inis-Manac » (Enez-Vanac'h e brBr., gouez din).

(p. 59) : Adarre treuzskrivadurioù ne aroueziont mann ezskiantel. Penaos distagañ *leah* ha *keah* : « rin kevrinel hag arrinel ». BrE. en deus, a gement a ouzon, /lex/ — /kex/ ha /ljax/ — /kjax/. Evel-mañ e tistagañ a-viskoazh. Keñveriañ moarvat evit BrE. gant distagadur *amanenn* e kostez kêr Wened /amu'njaⁿⁿ/ ha *pemp* /pjèⁿⁿP/ : an « iotaegzh » eo moarvat e pep degouezh.

(p. 77) : « A-wechioù e kaver an daou stumm a-gevret : Kiberoen/Kiberen... » « Kiberoen » zo hBr., dilez ! ha diarver hiziv an deiz. Ha « Kiberen » da vihanañ evel ma skriv Yann Plerger, n'eus ket anezhañ e BrE. Rankout a reer lavarout e tistager /tsibi'reⁿⁿ/ e Keberen, ha /tsibə'reⁿⁿ/ e lec'h all = nBr. **KEBEREN**.

(p. 287) « Adstummadur Gw. « *kénévé* » eus « ken-na-ve »... Biskoazh kemend-all ! BrE. /kjənə've/ — /kjəna've/ hogen kammed /keneve/, pezh zo diwenedek a-grenn.

D'ar echuiñ e lavarin, n'eus ket traoù fall hepken e levr Plerger : mennozioù mat zo ivez. Hogen ret-mat eo d'al lenner bezañ war e zivall a-hed al levr.



Levr PENNAOD en eskemm em eus bourret ouzh e lenn.

Kerse eo ganin — ha moarvat gant an holl re o deus bet heuliet kentelioù Brk. SADED warlene — ne vije ket bet embannet ur yezhadur krBr. kent hor bout deraouet plediñ gant hor c'hrennyezh. Bez' e c'hello ac'hoel ar re a studio ar Brezhoneg-Krenn en dazoned, tennañ o mad eus levr Goulven Pennaod.

Pa weler ez a 130 ledeneb da ober lodenn gentañ an dorn-levr (Yezhadur) e c'haller krediñ gant gwir abeg ez eo al levr klokañ bet gouestlet d' ar c'hrennvrezhoneg.

Evit daou abeg, a gredan, e oa mat kaout hevelep levr en hon yezh : da gentañ, evel reizh, evit studial ar yezh krenn ; d'an eil evit anaout gwelloc'h ar yezh a-vremañ. Hag ar studierion o devo etre o daouarn ul levr skriverezet ervat (meuliñ a ranker an hini he deus graet ar stensiloù), urzhiet mat (nemet e vankfe marteze taolennoù e dibenn al levr), leun a skouerennoù evit aesaat ha skoazellañ (n'eus ket re anezhe, rak diuzet mat ez int hag ouzhpenn-se re nebeut e oa anavezet ar krBr. betek-hen).

Laouen e c'heller bezañ ivez eus ar skrivadurezh skouer-iekaet a aesa d'al lenn hep koll talvoudegezh an distagañ (nemet, evel ma lavar Pennaod e unan, e vije bet gwell skrivañ « anezañ » h.a., evel « kouezañ »...). Mat e vo neoazh d'ar studier distreiñ d'ar skridoù-orin, daoust dezhe bezañ diaes da lenn a-wechioù (mat e vije bet moarvat sevel ur pennad a-zivout doare (où)-skrivañ ar grennyezh, o venegiñ talvoudegezh ar skrivadoù...).

Keuziañ a ran n'en dije ket Pennaod spizet gwelloc'h ar mad a c'heller tennañ diouzh e labour e keñver ar yezh a-vremañ. Alies e teu dindan e bluenn ar gerioù « evel er yezh a-vremañ ». Perak, da 'm meno, skrivañ, ¹a skouer, p. 20, § 50 : « Disheñvel e veze e krBr. arver ar raganvioù-gour evel renadennoù ar verb ». Ne deo disheñvel nemet dre ma 'z eo bet war baouraat ha war drefoetaat hor yezh abaoe ar Grennamzer. An teodyezhoù — hag a-wechioù ar yezh lennegel — a ro ur skouer fall er c'heñver-mañ. N'eus nemet gwelout an arver eus « anezhañ » er gwellañ oberoù skrivet e Br. (da sk. « me 'm eus gwelet anezhañ » a vije meizet e BrE. evel « un tamm, ul lod anezhañ »). Reishoc'h hag hengounel ez eo arver ar raganvioù-gour evel renadennoù ar verb e BrE.

Pismigañ a c'hallfed evel-reizh, evel kement tra skrivet e Br. Burutellet e vezo Yezh uhel Goulven Pennaod, ar gerioù dioutañ e unan. Evit echuiñ e lavarin hepken : « n'omp ken » en amzer ma oamp marmouzion ». Ha Pennaod — e-ser kelennerion arall SADED — a ziskouez an hent d'ur yezh uhel a c'hello keveziñ gant yezhoù arall ar bed. Me 'gav din ez eo an *dioulloc'h gwellañ a c'hellan ober da C'houlven Pennaod evit e zornlevr Krennvrezhoneg.

NOTENN WAR TREUZSKRIVADUR AR SONIADOU.

Dre ziuver a arouezioù soniadoniel e ti ar mouler ez eus bet pellaet diouzh doare ober an IPA war ar c'hrefen-mañ :

- /s/ = *ch* brezhonek ; /z/ = *j* brezhonek ;
- un *n* bihan, a-us d' al linenn a verk friadur ar sonenn ;
- /œ/ a verk un *eu* brezhonek kensonennel ;
- /è/ a verk un *e* digor ;
- dalc'hit soñj e talv /j/ kement ha *y* brezhonek, ha /ə/ eleze un *e* eilpennet, ar sonnenn greiz anavezet a-wechioù evel « e mut » ar galleg ; an arouez /x/ a dalv *c'h* kreñv ar brezhoneg.

DISPLEGADURIOU.

- *ambarañ* : sevel.
- *gwered ar rotaegezh* en deus c'hoariet, da skouer, war ar ger *dezvezh*, deut da vezañ *dervezh*.
- BrE : gwenedeg.
- Brk : brezhoneg-krenn.
- *arver* : implij.

AL LEVRIOU

A. HEUSAFF

“ SELF-GOVERNMENT FOR THE CELTIC COUNTRIES ”

Dindan an titl-se ez eo deut er-maez levr 1964-65 ar *C'HEVRE Keltiek*. E saozneg eo, ha 96 pajenn ennañ. Da heul raklavar Gwynfor Evans emañ displeget perak o deus Breizh, Kembre ha Bro-Skos ar gwir ha dreist-holl perak o deus ezhomm d'en em c'houarn. Pelloc'h e tiskouezer petra he deus graet Iwerzhon he 26 Kontelezh a-drugarez da 40 vloaz a frankiz. Pennadoù berr a denn da c'houlennoù Kernev-Veur ha Manav hag evit klozañ ez eus un droidigezh eus ur brezegenn a reas ar c'helenner P. Naert diwar-benn talvoudegezh ar yezhoù bihan, e skol-veur Turku-Abo.

Gwynfor Evans ne nac'h ket ez eo ivez dre o gwall o-unan ma chom an darn vrasañ eus ar Gelted bazhyevet. Digarez mat o deus evelato pa'z eo ken tost ha ken galloudus ar stadoù a zo mistri warno. Ar galloud o deus ar re-mañ d'o stummañ diouzh o mennadoù, d'o dedennañ en o servij ha d'o zreiñ a-enep d'ar vrogarourien. Ar C'hallaoued hag ar Saozon a lavar eveljust ez eo evit hor mad e talc'hont hor broioù dindan o beli. Nevez 'zo o deus ranket anzav na oa ket ken spletus-se o gwardoniezh hag e reont van da rannvroelaat o mererezh. Reiñ an emell deomp eus hon aferioù ne fell ket dezho avat.

An displegadur a gaver el levr-mañ eus breudennoù Breizh, Kembre ha Bro-Skos zo embannet ivez e stumm ul levrig distag hag a vo kaset da Sekretour Bras ar Broadoù Unanet, da zileuriadurioù ar stadoù hag a zo izili eus an Aozadur-se ha da gelaouerien ar c'hazetennoù bras hag ar servijoù skingomz ha pellwel.



Ar skrid breizhat, dezhañ 31 bajenn, zo diazezet war destennoù Aozadur ar Broadoù Unanet. Dezrevellet hon eus en derou ar re anezho a denn d'hor c'hudenn ; pa oa re hir an arroudoù, hon eus o berraet en ur lakaat anat avat ez eo gwareziñ ar c'henelioù diemren (minorities) unan eus kefridioù pennañ A. B. U.

Aozadur ar Broadoù Unanet n'en deus ket bremañ ar galloud nag ar benvegadur lezennel rekis evit hon harpañ. Perak 'ta kas dezho hor c'houskrid ? An Aozadur a voe krouet en abeg ma oa ezhomm da reoliañ an darempredoù etrevroadel (« etrestadel » a

vefe reishoc'h). Nammek eo, met ma teu da vezañ difraetüs, ma sav bec'h a-walc'h, e vo dav pe ret e wellaat. Deomp da zisklêriañ hor breud ha tennañ evezh par ma c'hellomp war an testennoù-se hag a bled d'ar c'henelioù diemren. Eno e veneger an ezhomm da wareziñ ar seurt kenelioù ha da ziwall na ve gwallziforc'het rummadoù tud 'zo — lakaat a reer an div gefridi-se e-touez kargoù pouezusañ an Aozadur zoken. Ma vern da A. B. U. chom en e blom hag ober berzh adarre, e vo ret kemmañ meur a dra en e reizhadur. Spi hon eus e tiwano diwar an div sturienn-hont ur c'henreizhadur hag a vo muioc'h a-du ganeomp eget betek-hen. Seul vuanoc'h e tiwano ma vo anat an ezhomm da galz tud. O tisklêriañ hor c'haoz e tiskouezomp dre skouerioù, dre fedoù ha dre sifroù ez eus e kornog Europa broadoù bihan hag a zo en arvar hag en argoll zoken.

Testennoù ar Broadoù Unanet a ziforc'h etre gwir ar c'henelioù diemren da vout gwarezet ha gwir ar c'henelioù (broadoù) d'en em ren. Kalz helavaroc'h int diwar-benn ar gwir kentañ : aesoc'h e vefe moarvat lakaat ar B. U. d'e anzav en hor c'heñver. Tra ma viomp hor gwir d'en em ren — ha ma tleomp stourm evit e c'honit ni hon-unan ne vern pegen nebeut e vemp harpet ha komprenet en estrenvro, e c'hellomp ober hor mad eus stummoù an Aozadur etrevroadel evel m'emaint ha keit ha ma tizhont. Galvomp ar broioù all d'hor skoazell gant ar soñj e lakay ar galv-se ar stad c'hall da laoskaat he c'hrog e Breizh ha da deurel evezh.

Efedusoc'h e vefe ar c'hounskrid ma c'hoarvezfe birvilh ha trouz e Breizh, evel ma voe a-daoladoù e-doug ar 5 vloaz tremenet, dres d'ar mare ma vo skignet. N'eo ket en hor galloud atizañ hevelep birvilh. Fall a-walc'h eo aet an traoù e Breizh avat evit krediñ ne ray ar c'hounskrid gaou ebet ouzh ar re a zo e-tailh da brientiñ displegadegoù, rak evito da vezañ graet muioc'h eget ar vroadelourion da dennañ evezh an holl war stuz Breizh, n'o deus ket graet muioc'h a verzh, ha ne gav ket deomp e raint keit ha ma chomint gant o goulennou er stern gall.



Kudenn Vreizh a ro moarvat gwelloc'h abeg eget re Gembre ha Bro-Skos da c'houlenn skoazell ar broioù all. Da vihanañ e hañval bezañ bet aesoc'h aozañ hor breudenn hervez testennoù ar Broadoù Unanet. Dezrevellet hon eus e penn kentañ hor skrid kinnigoù a voe graet gant strolladoù-studi ar B. U. hag a c'houlenne ouzh an Aozadur anavezout gwir ar c'henelioù diemren da vout gwarezet gant ar broioù all. Disklêriet eo eno e vefe dleet studiañ pervezh hag a-zevri kudennoù ar broioù bihan-se e sell da ober diarbennoù efedus d'o gwareziñ ; dleet reiñ tu da strolladoù — koulz ha d'ar gouarnamantoù — da sevel klemm pa vez gwallet gwirioù an dud ;

ha dleet dastum disklêriadur klok ha resis diwar-benn ar pezh a vez graet gant ar stadoù evit diwall ar c'henelioù bihan dindan o beli diouzh gwallziforc'h. En unan eus an testennoù ez eo spisaet peseurt doareoù a dlefe kaout ar c'henelioù da vout gwarezet ha peseurt skoazelloù (aesterioù) a dlefe bout pourchaset dezho gant ar gouarnamantoù : spisaat a ra ar meizad « kenel diemren ».

Ar vreudenn vreizhat a bleustr roudenn an testennoù-se : hor broad zo ur genel eus ar seurt a zellez bout gwarezet hervez ar spisadur meneget ; o vezañ n'eus ket da c'hortoz e rofe ar stad c'hall disklêriadurioù a-zivout hor broad hag e ra ar c'hontrol eus ar pezh a vez erbedet e-sell d'he gwareziñ, e roomp-ni disklêriadurioù klok ha resis a-zivout strivadoù ar Vrezhoned war bep tachenn hag a-zivout eneberezh ha gwallegezh ar Stad C'hall e-keñver hon ezhommoù.

An testenioù a zegasomp zo tri seurt anezho : istorel-gwiraour-iezhel — pep remziad Vrezhoned he deus ar gwir da adsevel ar stad vreizhat ; yezhel-sevenadurel — stanket eo an hent da gement araokaat er stern gall ; arboellerezhel — goude dek vloaz a stourm hag a raktresoù hervez al lezenn c'hall ez eo anat n'eus diskoulm ebet er stern-se kennebeut.

Pobl Vreizh he deus diskouezet e oa a-du gant ar goulennoù sevenadurel koulz hag arboellerezhel. Stourm ar Vrezhoned a destenieka ur youl gevredel, c'hoant da virout o c'hevredigezh hag o disheñvedel : o broadelezh e gwirionez. Mennadurezh ar stad c'hall er c'hontrol eo kas ar vroad da get, ha dispenn ar gevredigezh vreizhat. Arabat d'ur vroad en argoll lezel pelloc'h he zonkadur etre daouarn hec'h enebourez. Kollet he deus ar stad C'hall pep gwir d'hor gouarn, ha reizh eo deomp, diwar-bouez c'hwec'h kraf kemeret e testennoù A. B. U. goulenn harp ha gwarez digant ar broioù all.

KEMBRE. — Ar vreudenn gembreat a ziskouez ez eus ur vroad eus Kembre, ur vroad en arvar avat, ezhomm dezhi en em ren evit chom bev ha kreskiñ. Berrdreset eo amañ istor Kembre : penaos e teuas ar skiant a vroadelezh da greñvaat d'ar mare end-eeun ma tisklêrie ar Saozon o youl da saoznekaat ar vro ha penaos e viras ar yezh ul lec'h pouezus er vuhez kevredigezhel. Lorbet e voe brogarourien Gembre e-pad pell amzer gant gouestladennoù ar strolladoù saoz — ur gentel evit Breizhiz : dezho da zivall diouzh ar strolladoù gall a ra bremañ van da deurel evezh e « kudennoù » Breizh.

Plaid Cymru en deus graet berzh a-walc'h evit rediañ ar gouarnamant saoz da zamantiñ muioc'h da ezhommoù ar vro ha d'he damanavezout da unvezenn bolitikel hag arboellerezhel. Daoust hag ez a mat an traoù neuze ha n'o deus ket Kembreiz abeg da glemm a-enep ar Saozon war an dachenn etrevroadel ?

Dezho bout gonezet kalz war an dachenn sevenadurel ha kaout bremañ ensavadurioù dizalc'h koulz hag a-berzh-Stad ; pezh a ziskouez ez eus buhez vroadel, lec'hier * ar galloud a chom gant ar Saozon : an arc'hanterezh, ar bruderezh, al lezennerezh. Ur rannvro a reont eus Kembre. Evit mont war-raok o deus ezhomm Kembreiz eus an emell klok avat. Kement-se a vez miret diouto. Abeg a-walc'h da sevel klemm en A. B. U.

BRO-SKOS. — Ar vreudenn skosat zo disheñvel diouzh an div all dre ma ne ra stad ebet eus an abegoù sevenadurel. Diskouez a ra ez eo Bro-Skos diforc'h diouzh Bro-Saoz dre hec'h istor, hag ivez dre ma 'z eo he foblañs a orin keltiek dreist-holl : da c'hortoz oa eta e rafe muioc'h eget damveneg dibarded sevenadurel Bro-Skos. Padal, ne rann grik eus ar gouezeleg. Klouarder ha finesa ar bolitikerien moarvat : an dra-se hon eus e Breizh ivez. Spletusoc'h e vefe komz fraezh. Abeg zo da gaout kerse o welout reiñ kennebeut a bouez d' an elfennoù keltiek en ul levr embannet gant ar C'hevre. N' eo ket deomp koulskoude da gemenn da Skosiz petra dleont ober.

A-hend-all ez eo frammet-mat o breutadenn. Un alberz zo war o istor ha war an ensavadurioù o deus miret eus amzer o frankiz : binvioù ur vroad hep galloud. Ar renkament a zo bremañ evit al lezennadur, ar mererezh-arc'hant, an arboellerezh, an deskadurezh hag ar bruderezh politikel a zo fall-ki : teurel a ra da saoznekaat ar vro ha da vougañ ar pezh a chom eus speredegezh dibar Bro-Skos. Skouerioù zo roet amañ a gement-se.

Pouezañ a ra kalz war gudenn ar c'henreizhadur. Dudius eo adkavout an hevelep doare-gwelout pe menoziad gant Skosiz diwarbenn beli o rouaned hag hini o Breudoù ha ma oa gant Breizhiz gwechall : tamm ebet doare-gwelout ar Saozon hag ar C'hallaoued. Peurlaeret eo bet galloud Skosiz gant Breudoù Westminster, renet int gant ur vuianiver saoz. Distrujet eo bet diazez lezennel an Unaniezh : ar gwir o deus Skosiz da adkemer o stadelezh, dre gaer pe dre heg.

IWERZHON. — Aozer ar pennad-mañ zo Risteárd O Glaisne, ur protestant kar-e-vro, skrivagner e bluenn fonnus hag e venozioù kempouez. Bez' e vez pennadoù digantañ hogozik en holl gelaouennoù iwerzhonek.

Goulennet hor boa digantañ diskouez pegen spletus ez eo bet d' ar vro-mañ, d' an darn vrasañ anezhi evit lavarout mat, kaout ur gouarnamant dezhi hec'h-unan. Kement hag atizañ ar Gelted all da stourm evit o frankiz ivez.

* liester *loc'h*.

Stad Dieub Iwerzhon a voe start dezhi diloc'hañ, ac'hubet ma voe gant ar brezel diabarzh ha rendaeloù politikel. Penaos e plegas De Valera d' ar framm a oa bet degemeret gant Feur-Emglev 1921, penaos e tilezas Iwerzhon Dieub ar framm-se tamm-ha-tamm, petra zo bet sevenet war an dachenn etrevroadel dreist-holl abaoe ma 'z eo kenezelet da Aozadur ar Broadoù Unanet, kement-se zo displeget ampart. A-drugarez d' ar stad ez eus bet graet ur bern labour war an dachenn arboellerezhel-kevredigezhel ivez, emeur bremañ o seveniñ an eil raktres da greskiñ produadur ar vro ha da uhelaat he rez-bevidigezh. An disoc'h a vo evit kalz diouzh ma troy an traoù gant arboellerezh ar broioù amezek, hini Bro-Saoz dreist-holl (dres en devezhioù-mañ emeur o prientiñ ur feur-emglev evit ur c'henvarc'had breizhveurat-iwerzhonat hag a ereo an div stad startoc'h e-keñver arc'hanterezh hag arboellerezh !).

Diaes eo lavarout pegement a vefe bet graet hep ur gouarnamant e Dulenn : e pep lec'h ez eo uhelaet ar rez-bevidigezh e-kerz an 40 vloaz tremenet. Diforc'hoù zo etre Kembre ha Bro-Skos diouzh un tu hag Iwerzhon diouzh an tu all : yac'hoc'h eo « tech » an arboellerezh amañ eget ahont, a-drugarez da veli Iwerzhoniz war o feadra ; evit ar yezh pegen gorrek bennak e vefe hec'h adsevel, kalz muioç'h a abeg a c'hoanag zo amañ eget e Bro-Skos, ha gant o benvegadur-stad emañ ar c'hartoù etre daouarn Iwerzhoniz evit gonit war Gembreiz er bloavezhioù da zont ivez.

Pell emañ Iwerzhoniz a vezañ peursevenet o mennadurezh-stad : galloud o deus avat dre berzh o stad da vont war-raok. **Frankiz a gresk dre ma vez boaziet.**

KERNEV-VEUR. — Kerneveuriz n'hellont ket ober stad eus diazezoù lezennel nag eus ur yezh vev : en abeg da se ne vo ket kaset o skrid da Aozadur ar Broadoù Unanet. Ar pezh a rank ar vroadelourien ober da gentañ eo mirout bev ha nerzhekaat ar skiant a vroadelezh e-touez o zud. Setu ul labour hag a vez graet a-zevri gant Mebyon Kernow.

Seul uheloc'h an derez a frankiz a vo tizhet gant ar Gelted all, seul boellekoc'h e vo kavet mennadoù M. K. Ur mell eo Kernev-Veur er chadenn geltiek. Hen kompren a ra izili ar C'hevre er vro-se.

MANAV. — Broadelourien Vanav a wel ervat ez eo deut o c'henvroiz da vout digas ouzh renerezh o aferioù, daoust d'o zeulioù a emrenerezh : rak gant ar gouarnour eo e vez gouarnet an enezenn e gwirionez, hag hennezh ne vez ket anezhañ ur Manavad. Kouezhet eo Manav e stad un drevadenn. Penaos tizhout kaout frankiz wirion hep dilezel ar « Rouantelezh » ? Me 'gred ez eo gwall-eeun an diskoulm kinniget gant Ewan Kelly...

Prezegenn-derou ar C'helenner P. Naert hon eus embannet, dindan an titl " Yezh ha Sevenadur ", en abeg d' he zalvoudegezh evit ar c'hwec'h bro. Da herzel hon eus ouzh an impalaeregezh yezhel deskrivet gantañ ha mat e vo deomp anaout ar respont a ro d' ar goulenn hag eñ e c'hounez unan bennak diwar lazhañ ar yezhoù distad. Kentelius em eus kavet an evezhiadennoù diwar-benn ar Saozneg Eeun hag a vez kinniget gant darn da yezh etrevroadel an amzer-da-zont : ur benveg evit astenn doare-gwelout ha levezon ar Saozon ez eo ivez.

Ezhomm zo da zeskiñ yezhoù bras, n' eo ket unan pe ziv, eizh pe zek ne lavaran ket ! Evit ar re n' o deus ket amzer evit-se, hag an darn vrasañ eus an dud ez int, e tlefed degemer un adyezh neptu, — evel an esperanto. Amañ e klever diouzhtu stirlink ha storlok ar rakvarnoù hag e serr ar geltiegerien daer o daoulagad, o divskouarn hag o divfronell. Ret eo bezañ fin ha klouar ivez, gant aon rak ar re daer. Bez' hon eus da c'hounit koulskoude o tegemer kinnigoù P. Naert. Eñ e-unan a lavar n' eus ket difrae gant an adyezh, tra ma ranker tennañ ar yezhoù distad diouzhtu e-maez ar skoasell.



Izili Skourr Breizh ar C'hevre Keltiek a resevo o skouerenn eus al levr digant ar sekretour breizhat, Charlez ar Gov, B. P. 48, Brest. D' ar mare ma skrivomp, n' eo ket sur e kendalc'ho hor c'heneil da seveniñ ar gefridi-se ha marteze e rankimp envel ur sekretour all. Degas a reomp da goun ez eo 10 lur gall ar skodenn-vloaz hag e vez kaset ul levr ha peder niverenn eus ar c'hannadig " CELTIC NEWS " en eskemm da bep ezel. Priz al levr evit ar re n' int ket izili zo 12 lur, da gas da Dr Noelle Davies, Coolagad, Greystones, Co. Wicklow en ur verkañ mat abeg ar gasadenn, hag anv ha chomlec'h ar c'haser. (Gwelout notenn izeloc'h.) Evit skignañ ar c'hounskrid meneget a-us (ennañ breudennoù Breizh, Kembre ha Bro-Skos) e karfemp kaout ar muiañ ar gwellañ chomlec'hioù tud a levezon war an dachenn etrevroadel, pe tud hag a ve dre berzh o fost pe o micher e-tailh da advrudañ ar breudennoù-se (kelaouerien gazetennoù, skingomz ha pellwell, h.a.). Kas hevelep chomlec'hioù da J. E. Jones, Melin-y-Wig, 1 Heol Esgyn, Cyncoed, Caerdydd, Kembre, pe da Sekretour-Kreiz ar C'hevre.

Notenn : Miz zo he deus bet an Dr N. Davies ul lizher arc'hant (gant un timbr gall warnañ), hep disklêriadur anv nemet « Jaquet » ha hep chomlec'h. Pediñ a reomp ar c'haser da spisaat an traoù.

Muioc'h evezh er pobloù diemren ?

Daoust hag emañ Aozadur ar Broadoù Unanet o vont da deurel muioc'h evezh er pobloù ha n'o deus ket a stad dezho o-unan ? E-pad dek devezh e-kreiz miz Mezheven, ez eus bet graet ur rummad breutadegoù — « un dishilhadeg » — e Ljubljana (Slovenia) diwar-benn gwirioù ha gwarez ar seurt pobloù. Aozet e oa gant ar Broadoù Unanet ha gouarnamant Yougoslavia a-gevret. Hervez danevell an *Observer* (20-6-65) e oa eno dileuridi a Vreizh-Veur, Rusia, ar Stadoù-Unanet, India ha 16 bro all. Ma oa Gallaoued, n'eo ket hañval e tougjont ur mell maen d'ar savadur ! N'eus meneg anezho.

Ar wech kentañ e oa da A. B. U. kaout ur c'hendalc'h-studi, war un diazez bedel, da vreutaat kudennoù ar c'henelioù diemren ha gwirioù an dud. Daou vennad a oa dreist-holl : da gentañ ober diarbennoù evit reiñ frankizoù-diazez d'an holl dud hep gwall-ziforc'h etrezo ; d'an eil, ober diarbennoù evit m'o defe ar rummadoù disheñvel dre ouenn, relijion, yezh pe vroadelezh ar gwirioù dibar hag a ra diouer dezho bremañ evit diwall o hengounioù, o spisverkoù, o c'henskiant vroadel.

Dileuriad ar Broadoù Unanet a lavaras ne oa ket bet adkemeret gant e Aozadur ar strobellad « binvioù » ha reolennoù hag a oa bet kalfichet a-raok ar brezel gant Kevre ar Broadoù. Bez' ez eus un is-strollad eus A. B. U. hag a zo karget da studiañ penaos rakdiwall ouzh gwallziforc'hoù ha gwareziñ ar pobloù diemren met n'en deus bet tu ebet da ober netra a-bouez e-sell da seveniñ an eil gefridi-mañ. Marteze, eme an dileuriad, ec'h atizo breutadegoù Ljubljana Aozadur ar Broadoù Unanet hag e taolo evezh en-dro er pobloù diemren.

Merket e voe ez a war rouesaat ar stadoù hag a zo unvan doareoù o foblañs, ez eo er c'hontrol lieskenel, liesyezh, liesouenn pe lieskred an darn vrasañ eus stadoù ar bed.

Pa droas an dileuridi da vreutaat gwirioù ar pobloù diemren ez eas an traoù war-raok plaenoc'h ha parfetoc'h eget e-pad breutadeg gwirioù an dud ; anat koulskoude diouzh evezhiegezh darn anezho e oa koustiañsioù broadel gwiridik ha kizidik en-dro d'an daol.

Koshañ stadoù ar C'hornog o deus ivez kudennoù-kenel hag a c'houl bout diskoulmet : re ar Flamanked hag ar Walloned, Gallegerien Kanada, Svediz Finlann, Breizhiz, Euskariz hag Alamaned Su-Tirol.

A-du e oa peurvuiañ an dileuridi evit ma rojed gwirioù dibar d'ar c'henelioù diemren (minorities), dreist-holl war an dachenn sevenadurel, e kement lec'h ma vezont goulennet a-zevri gant an dud.

Menoziou disheñvel a oa avat a-zivout ar seurt kempouez a dle bezañ etre al liesseurtiezh hag an ezhomm o deus ar stadoù a unanded. Er broioù war ziorren ez eur tuet da lakaat muioc'h a bouez d'an ezhomm da gaout ur yezh unanaus hag ur benveg a zarempredoù etrevroadel eget d'an emrenerezh yezhel lec'hel. E Ghana da skouer. Er broioù diorroet e kejer gant doareoù-gwelout liesneuz : er Stadoù Unanet ez eo ar pal unvanaat, e-lec'h

e Kanada e virer an disheñvelderioù a ouenn hag a sevenadur. Unaniezh ar Soviedoù, eviti da vout ur stad kevreadel lieskenel, zo kreizelaet kalz muioc'h eget Yougoslavia.

Breutaet e voe ivez gwir ar c'henelioù diemren da gevrediñ an eil re gant ar re all a-dreuz d'an harzoù-stad. Rusiz ne blijas ket dezho mennadoù dileuridi Breizh-Veur, Tchekoslovakia ha Yougoslavia a-du gant ar gwir da gevrediñ evel-se war dachenoù dibolitel. Evit Yougoslaviz, ez eo ret d'ar stadoù digeriñ o harzoù ken evit mad o c'henelioù diemren hag evit mad an darempredoù etrestadel o-unan.

Sebezet e voe ostizidi Yougoslaviz gant ar pezh o deus graet ar re-mañ evit diorren o femp broad koulz hag o nav c'henel keit-ha-keit en arboellerezh. Slovenia a gav dezhi ez eo ur republik-skouer er c'heñver-se hag he c'hêrbenn, Ljubljana, a c'houl ec'h anavezfed anezhi evit ar gêr araokaetañ, ez danvezel hag ez sevenadurel, er rannved komunek.

Broadelouriezh en 20^{vet} kantved

Ul levrig embannet dindan an titl-se e saozneg a gaver displeget ennañ menozioù Dr Frederick Boland, un Iwerzhonat hag a oa e-tro 1960 kadoriad Bodad Bras ar Broadoù Unanet. Un adklev a ro eus ar vrud a oa d'ar vroadelouriezh e penn kentañ an 19^{vet} kantved, hag eus he droukvrud goude ma voe lakaet da spletiñ gant stadoù 'zo evit goulenñ douaroù pobloù all ha kaout digarez da greskiñ o nerzhioù-brezel d'ur rez gwall-arvarus. Boland a daol ar garez war an Alamagn, Italia ha broioù all e-kreiz Europa, kement hag ober evel Kornogiz all. Plediñ a ra da vroadelouriezh broadoù nevez Azia hag Afrika, met kavout a ra dezhañ ez int prederiet kalz muioc'h gant distro an entrevadourien, e stumm pe stumm, eget gant ar striv da virout o spisverkoù broadel. Ar gomunourien a atiz o disfiziañs e-keñver o mistri diagent hag a glask bout degemeret ganto evel difennourien o frankiz. Moarvat ne zisfiziont ket kement diouzh ar gomunourien ha ma reont diouzh an « impalaerourien », evit ar mare. Fellout a ra dezho chom neptu ha mirout darempredoù kenspletus gant stadoù ar C'hornog. Mar deo gwir ez eo troet Sinaiz ha Rusiz da gevezata evit gwelout piv zo reizh, ar re a brezeg ar genvuhez e peoc'h pe ar re a vount d'an dispac'hoù-pobl er broioù diorroet-fall, e teuy moarvat an disfiziañs outo da greskiñ ivez. N'eus ket da grediñ e karfe an dud bet-trevadennet eskemm ur rummad renerien estren evit unan all. Merk o broadelouriezh eo o enebiezh ouzh pep aotrouniezh estren.

E reter Europa e chom ar spered broadel bev-buhezek ivez ha Rusiz ne gredont ket e voustrañ re start. Evit Kornog Europa, Boland zo laouen gant mennad gouarnamant Dulenn mont e-barzh ar C'henvarc'had ken abred ha ma plijo d'ar C'hallaoued, oc'h asantiñ d'ar c'holl a zreistveli evel ma 'z eo merket e Feur-Emglev Rom. Met evitañ da bouezañ kalz war vreudeuriezh an dud hag an ezhomm o deus ar broadoù da harpañ an eil re ar re all, ec'h

anzav gant Churchill : « Pennabeg kreñvañ an denelezh a-vreman eo ar vroadelouriezh ». Gouest eo ar broadelour ivez da gaout ur welidigezh ledan, da gaout ur skiant a gumuniezh vrasoc'h. Foll e vefe klask sevel riezhoù douarbrazel pe vedel hep derc'hel kont eus ar broadoù, rak betek-hen n' o deus ijinet an dud furm bolitikel bevus ebet keneve ar stad vroadel, gouest ma 'z eo-hi da enaouiñ o feiz hag o emrotisted. Evidon, eme v-Boland, ez eo a-bell ar gwellañ stern politikel da reiñ tu d' an dud da seveniñ en-leun ar pezh ez int barrek da ober war dachennoù ar spered hag an danvez, e peoc'h, e frankiz ha gant dellezegezh.

A. H.

Goulven PENNAOD

STUDI HAG OBER, Nn 4 (rumm. nev.), 6 F, Dim. St Gal de Pons, Louannec, 22. - C. C. P. Rennes 519 40.

Mantret eo bet sur a-walc'h an holl gatoliked — hag ar re n'int ket, ivez — pa baouezas a zont er-maez *Kaieroù Kristen*. Bez' e chome, evel reizh, kelaouennoù katolik all, hag i savet mat, *Barr-Heol* da skouer, met mantrus e oa gwelout o vont da get ar gelaouenn nemeti a blede gant un uhelzeskadurezh kristen en hor yezh. Soñj a raemp er pezh a veze graet en Euskadi gant *Yakin* (« preder ») oc'h embann en euskarek pennadoù a deologiezh hag a brederouriezh kristen.

Adkroget eo bet gant an Ao. Floc'h ha setu nevez deut er-maez pebare niverenn ar rummad nevez eus *Studi hag Ober*, ha pennadoù pouezus-dreist enni.



Da gentañ « Notennoù a deologiezh » gant Maodez Glanndour, enne div gentel, an eil « war enklask an Deologiezh wirion », eben « war enklask an Doue bev ». Diaes eo evidon barn reizh savboent an Aozer, rak, evel ma skriv (p. 3), an notennoù-se « n'int ket ur sammad a Deologiezh, nag ur skrid-kenteliañ... Evidon-me, pep mister doueel a zo en tu-hont d' hor gerioù ha d' hor meizadurioù... Estr eget pell a zo en oberennoù Doue, hag ar C'hrist ne oa ket karteziat. Ne welan ket neuze perak e vijemp ». Anat eo e tle

an deologiezh bezañ klevet ha neket meizet, tizhet dre an diabarzh, dre zon donañ an ene. Setu, da nebeutañ pezh a ginnig dimp Maodez Glanndour hag an holl ac'hanomp a vez boaz gant e skridoù, e varzhoniezh pe e bennadoù predererezh, ne vint ket souezhet. Anat eo ivez, neuze, n'eus nemet ur c'hristen, pe nep piv bennak a glask sevel ennañ e-unan spered ur c'hristen — gant ma vo gallus — a c'hello gounit ar c'hengloterezh, ar *Stimmung*, ret evit dont da vezañ eñ e-un ur Maodez Glanndour all. D' am soñj, hevelep hentennoù a gaver e predererezhioù all (hag anv Sri Aurobindo pe Vivekananda a zeu dindan va biz e-kichen hini Eckhart) a c'hell bezañ risklus kenan evit pezh a sell ouzh frouezh ar preder. Meur a hini a vo holet muioc'h gant ar c'han hag ar varzhoniezh eget gant ar poellataerezh, hogen, mat pe fall, evel-mañ e vez stummet hor bed kempredel, ez omp-ni holl mui pe vui, karteziatoc'h eget kevrinelat. Ur riskl all a welan ivez : hini dont da gouezhañ er « santimantelezh ha subjektelezh » a roas traoù ken divlas ha klouarik ha *Fioretti* sant Fransez ; met amañ, re emouez eo Maodez Glanndour eus ar riskle-se (a varn reizh-tre pp. 7-8) evit kouezhañ ennañ : « Diazezañ hor buhez speredel, emezañ, war ar santimantelezh eo sevel anezhi warnomp hon-unan, war an traeh ». Souezhet on bet avat gant ur frazenn a skriv (p. 8) : « N'eo diwanet an hiniennouriezh er vuhez speredel nemet diwar an diouer a vuhez lidadurel, **an diouer a deologiezh vev goude an 12-vet kantved** » (islin. ganen). Feiz ! Mar sellomp ouzh nep buhezskrid anezhañ, e c'hellomp lenn : « Tomaz Akuino, 1226-1274 » ha setu ar *Summa Theologica* renket e-touez oberennoù an « deologiezh varv » ? ? ? Gwir eo n'eo ket an Aozer (p. 5) evit kuzhat e zisfiziañs ouzh ar « sistemadoù prederouriezhel denel » a glask kompren « gant soñjoù ar boellegezh den... Sistemad Teilhard de Chardin a zo dizoloadenn diwezhañ ur seurt **gnosis** (naouegezh) ». N'eo ket me a zislavaro barn gar Maodez Glanndour a-zivout ar farouell diwezhañ-mañ a ra ur meskaj euzhus a vrizhkredennoù amouiziel (evit kement ha na sell ket ouzh an danvez a oa arbennigour warnañ, an henzenoniezh) hag a gredennoù « speredel » a ziskouez bezañ o c'hen brizh... Hogen, me gave din memestra e oa diazezet un tamm mat ar brederouriezh kristen, betek amañ, war hini Domaz.

Ne gav ket din kennebeut e ve fur-tre komz eus « reuz ar boellegouriezh » evel ma ra pp. 15hh. Gwir eo e teuer da vezañ disec'het gant ar boellegouriezh, met ken gwir all eo n'en deus mab-den, betek amañ, kavet benveg ebet a ve gwell eget ar poell evit klask kompren ar bed. Talvout a ra evidomp-ni Breizhiz dreist-holl, bet tamallet abaoe pell, hag ent-reizh, da vezañ re dechet d'ar faltazi. Amañ en em ziskouez Maodez Glanndour evel hêr hon tadoù kozh... Ne fell ket din predegenñ a-enep an hengoun, rak an dra-se ne vije ket pardonet din..., met rankout a ran anzav ne vije ket bet fall evit hor bro mar bije aet hon hendadoù da soubañ un tamm muioc'h o spered er sec'hañ poelloniezh.

Kemend-all a lavarfen evit pezh a sell ouzh an eil notenn : un doare arguzennifi e kelc'h a gaver amañ, rak evit tizhout un « anaoudegezh diboellataet eus bezoud Doue », eo ret klevout en an-unan ar « bezoud » -se. Kompren a reer Maodez Glanndour pa skriv (p. 22) : « Doue n' hall ket bezañ klozadur ur silogismenn » : c'hwitadur an holl « brouennoù » brudet en dikouezfe anat ha neuze « bezoud Doue a zo kentoc'h ur gudenn a weledigezh eget un afer a arguzerezh ». Met evit lies hini hiziv an deiz e teu « Doue » da vezañ ur vartezeadenn diret evit diskleriañ va hanvoud kenkoulz ha dirvoud ar bed en-dro din, ha pennaenn veur an armerzh poelloniell a gelenn dimp n'eus ket ezhomm a vartezeadennoù diret. Hag amañ e vin a-du penn-da-benn gant klozadur an Aozer : « Me gav din eo ret en-fed d'an den kaout ar c'hras dreist-naturel evit anavezout an Doue unan, bev ha gwirion ».

Pinvidik meur eo an div studienn-se a vo ret d' an holl gatoliked vreizhat a fell dezhe bevañ ent-emouez o feiz lenn aketus meurbet. Ur blijadur eo, forzh penaos, evit an holl, lenn ar pennadoù-se, bezent kristen pe andoueat, rak re rouez eo c'hoazh en hor yezh ar skridoù uhel skrivet en ur yezh uhel ha kaer.

Ha kaer eo yezh Maodez Glanndour, ken kaer en oberennoù kalvezel a brederouriezh hag e barzhoniezh. Ar varzhed avat o deus ar gwir « da bennaouiñ e-lec'h ma karont, en teod-yezhoù koulz hag er yezhoù estren » (*Dafar* 64, 4) evit pinvidikaat o geriaoueg. Yezh ar brederouriezh, evel pep yezh kalvezel, a c'houl ur c'heriaoueg resis, hag a-wechoù, d' am soñj, Maodez Glanndour a hañval bezañ tuet da dreiñ ger evit ger diwar geriaoueg ar brederouriezh skolaetek. Kemeromp da skouer ar ger **bezoud**. Ober a ra gantañ evit **existentia**. Met, da gentañ, un tamm ad hoc eo sevel un diforc'h **bezout** : **bout**, rak **bezout** n'eo met un hiron nevez a-walc'h savet dre gemmeskañ **bout** ha **bezañ**. Lakomp avat e klotfe — a c'hell bezañ — **bezoud** gant **existentia** (**Dei**), e sav an diaester-mañ : kendeuzet eo evel reizh furmoù displeget ar verb **bezout** gant re **bout**, ha ret eo neuze ober gant troiennoù evel « **bout** **ac'hanon**, **ac'hanout**, **ac'halese**, dres : **hanvout**. Met muioc'h ez eus, rak ne gav ket din e c'hallfe nep teologour bennak na prederour bennak kammveskañ « **bezoud** » Doue gant « **hanvoud** » mab-den, hag iskis a-walc'h e son a skriv p. 20, ll. 20-23, ha p. 23. Disfiziañs am eus ivez rak ar « gerioù etrevroadel » er brederouriezh. Pe e tiwan hor prediri eus an donañ ennomp, ha neuze e rankomp hec'h esteurel gant gerioù gwiriziennet don en hor yezh hag en hon hengoun, pe ez eus anezhi ur ouezoniezh ergorel, ha neuze an etrevroadelañ geriaoueg ar gwellañ. Met evit unan evel Maodez Glanndour a bouez kement war ar c'hlevout hiniennel, e kavan un tamm souezhus implij gerioù evel **akt**, **fed**, **rezon**, **mister**, h.a. Diaes eo krediñ ne sell ouzh ar gerioù-se met evel **naouegezh**, da skouer, evit **gnosis**, sl. krBr. **gnou**, **gneuiff**, **gnouhat** : rouez e oa ar strollad /gn/ e brezhoneg krenn, met n'eus arvar ebet e vije aet da /n/, hag ur fazi a voe graet nevez zo gant kinnig gerioù

e **gn-** na oar den penaos o distagañ : /g-n/, /kn/ pe zoken /ñ/ evel e spagnoleg piv oar !



War-lerc'h an « Notennoù a Deologiezh » e kaver un droidigezh eus **Sir haSirim** ar bibl, dindan an anv « Kanenn ar c'hanennoù », gant Maodez Glanndour ivez. En holl yezhoù koulz lavarout e vez troet ger-ouzh-ger anv ar varzhoneg-se, ha neuze e vijen deut fall mar rebechjen an droidigezh vrezhonek, met, e anzav a ran, karet em bije dreist lenn en hor yezh « Ar Ganenn veurbet » oc'h ober adarre gant an anv-gwan **meurbet** disoñjet evel anv-gwan abaoe tri c'hantved : albac'henn ur c'hrennvrezhonegour ! Met ivez dre ma tro reizh ster an droidenn hebreek. Petra lavarout a-zivout an droidigezh-se keneve meuliñ an oberour ? Unan eus bravañ barzhonegoù karantez eus an henamzer eo ; ur barzh a ranke he brezhonegañ ha barzh ebet estr eget Maodez Glanndour ne oa gouesoc'h d'e ober. O lezel ar c'homzoù hebreek da ganañ ennañ en deus gouezet adkavout lusk an henskriz, drantiz ha fromm ar bried, birvilh ha tan ar pried. Ur faziig am eus merzet : 1, 5, treiñ a ra He. **sēhōrā** gant **duard** : « duard ez on, met kenedus evelato, merc'hed Jeruzalem », met ar ger hebreek a dal du hepken, evel m'en diskouez ar c'henarroud : da grediñ eo ez oa duardezed d'an ampoent-se evel hiziv eus holl verc'hed Jeruzalem, ha neket meleganezed svedat, ha d'ar werzenn se n'eus ster all ebet met « daoust din bezañ ur vorianez, ez on kaer... ». Nebeut a dra eo a-hend-all na vir ket ouzh an droidigezh bezañ chomet peurliesañ tost-tre ouzh ar skrid orin ha bezañ skrivet en ur brezhoneg espar.



Evit echuiñ ar c'haier ez eus notennoù gant Benead. Unan anezhe dreist-holl zo kentelius tre : « un targom diwar-benn levr Yob » bet adkavet e Qûmran. Keuzius eo ne vije ket bet komzet muioc'h betek amañ e brezhoneg a-zivout kavadennoù Qûmran pe re Khenaboskion ha ma vemp rediet da vont gant ar saozneg, ar galleg pe an alamaneg pa fell dimp gouzout muioc'h war o divout. Ha padal ez eus e Breizh tud a ve gouez da sevel studiennoù dudius war ar c'havadennoù-se. Hetomp e plijo da Venead hor c'henteliañ hiroc'h adarre.



Evel a weler, prizius kenan eo Nn 4 *Studi hag Ober*. Spi am eus e vo heuliet gant meur a hini all. Spi am eus dreist-holl e kavo Maodez Glanndour kenlabourerion evit e skoazellañ da adsevel — en diwezh ! — ul lennegezh kristen uhel e brezhoneg. Met setu : n'eo ket ar gatoliked desket a vank e Breizh. Kalon a-walc'h dezhe evit prederiañ o feiz e brezhoneg ne lavaran ket... Spi am eus e'm lakaint da c'haouiad.

G. P.

Savet pe gempennet eo bet an notennoù-mañ gant
Per Penneg, Per ar Bihan, Gwion ar Menteg ha Ronan Huon

NO TEN NOU

Hor Mignoned

Tangi LEPROHON zo laouen o kemenn ganedigezh e c'hoar vihan
Katell, e Roazhon d' an 11 a viz Here.

Kanv

Glac'haret omp bet o klevout e oa aet da anaon unan all eus hor
c'houmananterien, an Itron René LE BEC, eus Kemper.

Hor gourc'hemennoù a gengañv a gasomp d' he ziegezh ha d' he
mignoned.

Profoù

Degemeret hon eus ar profoù-mañ e-korf ar pevar miz diwezhañ :

MEZHEVEN : Loeiz Morvez, 5 lur ; D^r A. Rousseau, 10 ;
R. M., Kemper, 10 ; Alan al Louarn, 6 ; Per Penneg, 50 ; Perig
Vallerie, 20 ; J. ar C'hozh, 5 ; Andrev Daniel, 30 ; It. Maze, devezh
ar brezhoneg, 10 ; Dll Anjela Duval, 5. — **War un dro**, 151 lur.

GOUHERE : Joel ar Gwern, 5 lur ; Loeiz Bihannig, 80 ; Herri
al Lann, 5 ; Yann Thomas, 10 ; It. Sant Per, 80 ; Marsel Aodig, 10.
— **War un dro**, 190 lur.

EOST : D^r Yann Ezel, 100 lur ; Lusian Chaliar, 30 ; Yann-Ber
ar Go, 5 ; J. Le Brun, 1 ; Yann Bizien, 2 ; Andrev Gornig, 5 ;

Devezh ar brezhoneg, dastumet e ti Kenskoazell ar Vretoned ha Mision Breizh Pariz, 40,80 ; Yann Biriou, 10 ; It. ar Gwern, 5. — **War un dro**, 198,80 lur.

GWENGOLO : Jos Habask, 10 lur ; H. ar Bitouz, 5 ; Dll St Gal de Pons, 5 ; Paol Gwilherm, 10 ; Dastumet e Mision ar Vretoned, 10 ; Per Bourdelles, 30 ; F. A. Moyse, 5. — **War un dro**, 75 lur.

1.947,80 lur a zo bet profet AL LIAMM adalek derou ar bloaz. Bennozh Doue d' an holl donezonerien !

Lizhiri

Sed amañ arroudennoù tennet eus lizhiri hor mignoned, da gentañ all hor c'houmananter feal J. C., kelenner :

« Traoù zo (pezhioù Tchec'hov) hag a vez kavet e-barzh " Ar Bed Keltiek " hag a vefe gwelloc'h lakaat e-barzh " Al Liamm ". Re lennegel eo evit ABK. Skañv, plijus ha kempouez e kavan ar gelaouenn a-hend-all. »

Digant J. K. :

« Plijadur a-walc'h am eus o lenn " Al Liamm ", nemet karout a rafenn lenn enni ivez pennadoù war an arboellerezh, daoust d' " Al Liamm " bezañ troet war al lennegezh. Soñj am eus bezañ lennet war un niverenn bennak unan o klemm war diouer al labourerien douar, brezhonegerien lod brasañ anezho, e-touez al lennerien. Evidon-me n' on ket souezhet, rak peurvuiañ an dud diwar-ar-maez a glask lenn traoù diwar-benn o micher kentoc'h eget traoù all. A-benn o lakaat da lenn muioc'h a vrezhoneg e rankfent kaout muioc'h a bennadoù hag a blijfe dezho hag aes da lenn. Ul labour a vije, evit ar re a glask ober eus hor yezh ur benveg evit komz eus pep tra, pleustriñ war ar poen-se. Yezh al labourerien-douar a zo un tammig kemmet ivez. Meur a c'her, aozet gant ar c'hall-egerien evit traoù nevez ar vicher n'eo ket bet troet e brezhoneg, pe n' en deus ket e bar, hag an trefodaj a ya war washaat. Daoust ha ne c'heller ket ober un dra bennak, rak lod brasañ ar vrezhonegerien a zo c'hoazh tud diwar-ar-maez, kaouerien dreist-holl ? »

Respont : Laouen-bras e vefemp o welout ar gouerien o lenn brezhoneg. Hogen ar gudenn n'eo ket ken eeun ha ma seblant. Da gentañ ar gouerien a lenn nebeut-tre, zoken e galleg, statistikoù zo ouzh henn proufiñ. Alies, dre ma n'eo deus ket amzer. D' an eil ez eo rouez kenañ, e-touesk ar gouerien yaouank dreist-holl, ar re a zo barrek da lenn ar yezh, aes pe ziaes, dre ma ne vez desket dezho e skol ebet hag ez eo aet da get ar skol vrezhoneg diwezhañ a oa ar c'hatekiz. A-hend-all degemer a raimp laouen pennadoù war an arboellerezh pe an istor evel ma c'houlenne ur c'houmananter all.

Priz " Al Liamm ". Kuzulioù

War greskiñ ez a atav priz ar moulañ. Niverenn 111 **Al Liamm** he deus koustet 1.813,05 Lur gant ar mizcù-kas. Goulenn a reomp

eta digant hor c'houmananterien paeañ e koulz o c'houmanant evit ma teufemp a-benn ivez da baeañ hon dleoù.

Ronan Huon, o vezañ gwall sammet gant e vicher, gant renerezh **Al Liamm**, gant embann ha gant gwerzh al levrioù, a c'houlenn digant lennerien **Al Liamm** aesaat dezhañ e labour dre gas dezhañ notennoù skrivet splann ha difazi. Goulenn a ra ivez bezañ digarezet ma chom hep respont da lizhiri zo.

Ma prenit levrioù, kasit war un dro gant ho koulenn ar chekenn en ul lakaat 10 % evit ar mizoù-kas (chekenn en anv : R. Huon).

An dornskridoù a rank bezañ, ar muiañ posubl, skriverezet, hag adwelet pe reizhet gant ur mignon ampart war ar yezh. Skrivañ diouzh un tu hepken war follennoù ment kenwerzhel. Trugarez en araok.

Bodadeg Al Liamm

Dalc'het ez eus bet ur vodadeg gant skoazellerien **Al Liamm** e Menez Kamp, Spezed, d'ar 17 a viz Gouere. Pleustret ez eus bet war gudennoù-embann, kudennoù-burev, al levrioù, ar bruderezh ha kudenn skoazellerien ar gelaouenn. Per ar Bihan, Yann ar Beg, Yann Souffès-Després, Alan al Louarn, J. Desbordes ha Ronan Huon o deus kemeret perzh er vodadeg.

Trugarez

Trugarekaat a reomp F. Moyse evit al levrioù en deus profet d' **Al Liamm**, evit bezañ gwerzhet.

Ra vo trugarekaet ivez ar vignoned a zo krog da sikour reizhañ amprouennoù **Al Liamm**, evel Kervella-Kongar, Yann ar Beg, an Ao. Klerg, Abanna hag ivez Gwion ar Menteg evit bezañ savet skrid an deiziadur godell.

Deiziadur Godell Al Liamm 1966

Hon deiziadur evit ar bloavezh 1966 a zo deut er-maez.

Gwerzhet e vezo 4 lur an dek. Evel boaz ne vez ket gwerzhet a-unanoù. Tu ez eus da gaout skouerennoù gant « Bloavezh mat » skrivet warne. Distaol evit kant pe mil. Kasit ho chekenn hag ho koulenn war un dro da R. Huon, 2, Venelle Poulbriquen, Brest. - C. C. P. 1629-14 Rennes.

Ar C'helaouennoù ha Jarl Priel

Pennadoù diwar-benn hor mignon Jarl Priel zo bet embannet war " Lannion Républicain " d'ar 4 a viz Here ha war " Ouest-France " d'ar 27 a viz Eost. An daou bennad a oa mat-tre hag a vennege " Al Liamm ". Un trede pennad, hir a-walc'h, zo bet skrivet gant P. Helias e brezhoneg hag e galleg, o tiwall mat avat, da vennegiñ gant piv e oa bet embannet oberennoù Jarl Priel hag e pelec'h e vezent kavet.

Geriadur Gallek-Brezhonek Roparz Hemon —

Adembannet hon eus Geriadur Brezhonek-Gallek Roparz Hemon abaoe un nebeut mizioù. Kas a reomp da soñj d'hon lennerien ez eus 30 pajenn ouzhpenn en embannadur-se eget en hini kent. Deut eo er-maez ivez ar Geriadur Gallek-Brezhonek. Al levr-mañ en deus 420 pajenn evel an embannadur kent. 4.500 skouerenn zo bet moulet anezhañ. Priz pep skouerenn boutin a zo 10 Lur, ha 13 Lur gant ur golo plastik. R. Huon, 2, Venelle Poulbriquen, Brest. C. C. P. 1629-14 Rennes.

Kevre Keltiek — Celtic League —

Per Denez ha Charlez ar Gov o vezañ roet o dilez a gensekretourien, E. Gwalereg zo bet anvet da sekretour Skourr Breizh ar C'hevre. D'ar re a garfe kaout al levr-bloaz " Self-government for the Celtic Countries " pe diskleriadurioù a-zivout an aozadur skrivañ dezhañ d'ar chomlec'h :

c/o Kerlann, Kêr-Vreizh, 43, rue St-Placide, Paris 6^e

Niverenn 11 " Celtic News " zo deut er-maez.

Kelc'h Brezhonegerien Kemper —

Savet ez eus bet nevez zo ur C'helc'h brezhonegerien e Kemper. O bodadegoù kentañ zo bet dalc'het e ti-kêr Kemper. Ar re a fell dezho gouzout hiroc'h a c'hell goulenn diskleriadurioù digant Yann ar Beg, apotiker, straed ar C'hroc'hu, Kemper.

Embannadurioù —

Degouezhet eo ganimp, roneoskrivet gant ar gelaouenn " Skol ", ul levrig pouezus-tre : **Penaos niveriñ, kontañ ha muzuliañ e brezhoneg**. Merzet hon eus e oa bet miret ar stummoù implijet en embannadur kentañ : kenstrolladur, diskontadur, lieskementadur. Arabat eo kemmañ diezhomm termenadur ar gerioù, met arabat eo ivez kaout meur a dermenadur war un dro. Setu perak en em c'houlennan hag-eñ ne vije ket bet gwell derc'hel kont eus stummoù kinniget war " Al Liamm " gant Jakez Konan hag implijet mui pe vui gant SADED : **sammadur** e-lec'h kenstrolladur, **lamadur** e-lec'h diskontadur ha dreist-holl, marteze, **liesadur** e-lec'h lieskementadur hag an arouez **mui** pe lies (SADED). Ur gudenn da studiañ eo. " Skol ", embannet gant A. Le Calvez, Crec'h Avel, Lannion.

Arnodennoù an Trec'h e Kamp Rostren

Degemeret eo bet ar re da heul :

Trec'h Meur :

Erwan GWEGEN gant ar meneg mat a-walc'h.

Goulven PENNAOD gant ar meneg mat a-walc'h.

Trec'h kentañ :

Pierrette KERMOAL, meneg mat-tre ha meuleudioù.
 Herve ar MEE, meneg mat-tre.
 P.-Y. MOIGN, meneg mat-tre.
 Anna PALARIG, meneg mat-tre.
 Gaid PENNAOD, meneg mat.
 Genovefa STEVEN, meneg mat.
 Gabriel CHEREL, meneg mat.
 Fransez SOUFFEZ-DESPRÉ, meneg mat.
 Marsel POULAIN, meneg mat a-walc'h.
 Channig HITIER, meneg mat a-walc'h.
 L. BOURDIER.
 Maela SOUFFEZ-DESPRÉ.

Kamp Etrekeltiek ar Vrezhonegerion 1965

E Rostren edo triwec'hvet Kamp ar Vrezhonegerion, hevlene. War-dro 160 den zo tremenet, an darn-vuiañ tud yaouank. Ur c'hamp plijus eo bet, daoust ma 'z eus bet labourer betek re, gouez da dud zo. D'ar re n'o deus ket bet an eurvad da vezañ eno ganimp da varn diouzh an notennoù-mañ.

Roll an devezh zo bet hini ar bloavezhioù kent, tost da vat. Eilpennet e oa bet koulskoude amzeriadur ar ger-stur hag al lein.

Da nav eur ha kard, e veze kentelioù, rannet e pevar rummad : skol ar re vihan, gant Yeun Gourvez, Mari-Elena Maze ha Ronan ar Glew ; an eil rummad, Skol Izel, a veze kenteliet gant Kerlann ; skolidi an Trec'h Kentañ a veze e karg Paol Kalvez ; gant tud bet e skol gant SADED e veze kelennet ar pevare rummad. Da eo deomp reiñ amañ roll ar c'hentelioù displeget gante :

- 30.07 : Lennegezh (Gwion ar Menteg).
- 31.07 : Krennvrezhoneg (Ronan Jolais).
- 02.08 : Lennegezh (Youenn Olier).
- 03.08 : Kimiezh (Gwenael Maze).
- 04.08 : Yezhadur (Ronan ar Glew).
- 05.08 : Lennegezh (Erwan Gwegen).
- 06.08 : Istor (Mari-Elena Maze).
- 07.08 : Istor (Youenn Olier).
- 09.08 : Kerneveg (Goulven Pennaod).
- 10.08 : Gwerinoniezh (Gwennole ar Menn).
- 11.08 : Jedoniezh (abAnna).
- 12.08 : Prederouriezh (Loeiz Lemoine).
- 13.08 : Lennegezh (Ivona Konan).
- 14.08 : Istor (Youenn Olier).

Diduelloù nevez zo bet savet. Da ziv eur bemdez (pe dost), e veze c'hoariet " **Den ar C'hentañ Kantved Warn-urgent** " ma veze lakaet pep hini d'e dro da respont d'ur goulenn war un danvez dibabet gantañ (Istor, Douaroniezh, Lennegezh, Sonerezh ; Sportoù). Goude-se ez aemp da vale en ur ober alies un doare « Rallye » a-zivout al lec'hioù ma tremenemp dreze.

Da zegentañ, d'ar gwener, 30, e voemp kaset, e-ser c'hoari « Rallye » da glask en iliz roudoù ul livour ha da sevel ur sonenn

war don ar « Bempoulladez ». An deiz war-lerc'h e voemp kaset « da vuzuliañ ha da zornata » Peulvan (re v-maenhir) Groñvel ha da lakaat anezhañ da gomz war hon divout : petra, emezañ, a zeu tud kEAV da ober amañ ? Gwechoù all, e voemp kaset da c'houlennata an dud a-zivout « Tarzhadenn Roazon » pe « an niverenn 13 »...

Devezhioù all, ez ejomp da vale e Duod, Sant-Servez, Kergrist-Moeloù, Karaez pe da ziskuizañ e-kichen Stankell ar C'horonk e Groñvel.

Diouzh an noz, e voe graet abadennoù disheñvel bemdez, aozet gant pareoù (strolladoù) a-zoare : gwech e veze charadennoù, gwech all c'hoarioù, pe « sevel ur brezegenn war ar prim » ; bez' ez eus bet un abaden gant ar vugale, un arvest luc'hvannerezh gant Youenn Olier hag Ivona Konan, kaniri gant al laz pe gant Pêr-I. Moign ha Dunvel ar Benn... Dre ziv wech ez eus bet c'hoariet pezhioù-c'hoari (**Dogan** ha **Meurlarjez**).

D'ar yaou 13 e teuas Charlez ar Gall ha kalvezourion ar Skingomz Enrollet e voe gante : kentelioù, kaniri, pennadoù-komz, ken gant ar re vras, ken gant ar vugale. Tennañ a rejomp ivez o mad diouzh an daou bezh-c'hoari bet desket e-pad ar c'hamp a vo skignet gant Roazhon-Breizh.

Setu roll ar prezegennoù bet graet e-doug Kamp Rostren :

30.07 : Yeun GOURVEZ : *Ster dispac'h Iwerzhon*.

31.07 : Erwan GWEGEN : *Petra eo al Lennegezh ?*

02.08 : Youenn OLIER : « *An Avel* » hag « *Avel an Trec'h* ».

03.08 : Goulven PENNAOD : *Gwanadurezh ar c'hensonennoù*.

04.08 : Fañch SOUFFEZ-DESPRE : *Va beaj en Iwerzhon*.

Yann KERLANN : *Ar Vro-Vigoudenn*.

05.08 : ABANNA : *S. A. D. E. D.*

06.08 : Ivona KONAN a lennas ur pennad skrivet gant he zad « *Al Lavar Reizh* ».

Gwion ar MENTEG : *Simon Bolivar, « Libertador » Amerika ar Su*.

07.08 : Gwion ar MENTEG : *An Ardamezouriezh*.

09.08 : Itron KERVELLA : *Bro-Dreger*.

10.08 : Gwennole ar MENN : *Ar Werinoniezh*.

11.08 : KERLANN : *Ar Vro-Vigoudenn* (heuliad).

12.08 : Maodez GLANNDOUR : *Ar Verb " Bezañ "*.

13.08 : R. DELAPORTE : *An Emsav*.

D. LOYER : *Ar Gristeniezh Kelt*.

Daeroù a oa e daoulagad meur a unan, pa sonas koulz an disparti, d'ar sadorn 14, hag evel ma lavare ur baread bennak :

« Kent deomp kimiadiñ diouzh Rostren,

Emañ hor c'halon o rannañ ;

A-benn bloaz e teuimp laouen

Vit komz brezhoneg ha kanañ. »

G. M.

Galv ar " C'hoursez " e koun G. Toublanc —

Pedet omp gant ar C'hoursez da embann kement-mañ :

« Keloù marv hor c'henvreur yaouank ha kalonek Gerard TOUBLANC a zo bet degemeret gant tristidigezh e pep lec'h.

Hor c'henvroiz ne fell dezho gwelout nemet e Feiz virvidik, e haelded hag e strivoù dizehan evit adsevel hor Bro.

Spi o deus an holl e vo degaset e gorf da ZINARZ, e gêr c'henidik. Mat e vo ivez lakaat, war e vez, ur blakenn o tiskouez splann anaoudegezh-vat an Emsav broadel.

O heuliañ ali un niver mat a geneiled, e kred ar C'hoursez ez eo he dlead dastum ar profoù dre he c'hont-red " **Gorsedd - 1907-81 - Nantes** ". Ar c'helaouennoù a roio da anavezout petra a vo aozet hervez an arc'hant resevet. Trugarez en araok. »

Goude Gorsedd Pennpont —

Kavout a reer amañ da heul roll an dud a zo bet degemeret er C'helc'h evel diskibien hevlene :

— an It. Mona Koarer, kelenner, o chom en Naoned ; an Ao. Ch. Forget, implijad G. D. F., Naoned ; an Ao. Andreu Lestarguit, beajour-kenwerzh, Wiesbaden (Bro-Alamagn) ; an It. Madalen Morvan, arzourezh war an uhelwrierez, Pariz ; an Ao. Alan Le Noac'h, implijad P. T. T., Loudieg ; an Ao. Per Tourmen, sekretour, Naoned.

Degemeret e vo e 1966 :

— an It. Gaid Pennaod, kargadez, Pariz.

Evel Barzhed pe Ovizion a enor :

— an It. S. Konan, o chom e Varese (Bro-Itali) ; an It. A. Gaudibert (Cl. Kerlaz), skrivagnerezh, Reminieg ; ar Jeneral Per Vallerie, Pariz.

Degemeret e vo e 1966 :

— an Ao. A. Le Cozannet, Aljer (Bro-Aljeria), kelenner.

Evel Drouiz a enor :

— An Tad Yann Calvard, kelenner, Roazhon.

Setu roll an diskibien o deus diskouezet e oant barrek a-walc'h war ar brezhoneg evit bezañ anvet da Varzh pe Oviz oberiant :

— an Ao. Per Manac'h, kabiten a vor, Naoned ; an Ao. M. Duval, doktor war al Lizhiri, doktor war ar Reizh, Roazhon.

Roll ar Varzhed pe Ovizion oberiant a zo bet kavet dellezek da vezañ anvet da Zrouiz oberiant goude un arnodenn war ar Geltiegezh :

— an Dr. A. Morvan, mezeg, Valencij (Bro-Flandrez) ; an Ao. Fr. Marker, kelenner, Redon.

An iwerzhoneg war ar c'hirri-boutin

Coras Iompair Eireann (Kevread Iwerzhonat evit an dezougezh dre girri-boutin ha hentoù-houarn) he deus divizet kemmañ anvioù ar plakoù a vez lakaet war penn-araok ar c'hirri-boutin da verkañ ar gêr ma 'z eont daveti : lemet e vo an anvioù saoznek ha lakaet e vo en o lec'h anvioù iwerzhonek : Gallimh e-lec'h Galway, Baile Atha Cliath e-lec'h Dublin, Corcaigh e-lec'h Cork, h.a.

Bodadeg an U. N. E. S. C. O. e Teheran war an deskiñ-lenn ha skrivañ

Deuet eo da Deheran, e-pad miz Gwengolo, dileuridi eus pevar c'horn ar bed evit rentañ kont eus ar pezh a zo bet graet en o broioù evit lakaat an dud da lenn ha da skrivañ ; studiet eo bet ar c'hudennoù a sav war dachenn ar gevredigezh (e broioù 'zo an dud a ankounac'hae ar pezh o doa desket a-benn un nebeut mizioù dre ma vevent en ur bed e-lec'h n'o doa ket ezhomm lenn ha skrivañ) hag ivez war an dachenn tec'hnek (implij ar radio, h.a.) ; met alioù disheñvel a zo bet klevet diwar-benn ar yezh da implij evit deskiñ lenn ha skrivañ, kannaded 'zo oc'h aliañ ober gant ar yezh komzet gant an dud, ar re all o vezañ a-du gant implij ar yezh vroadel nemetken, pe gentoc'h ar yezh-stad.

Kannad an U.R.S.S. a zo bet e-touez gwellañ difennourien ar yezhoù a vez graet anezho « lec'hel », hini Bolivia ivez ha diskleriet en deus hemañ e reer en e vro gant ar yezhoù indianek er rannvroioù e-lec'h ne vez ket komprenet ar spagnoleg : « Prientet hon eus lizherennegoù evit div rannyezh indianek komzet pep hini gant ur milion a dud » (ar c'hetchoua hag an aymara hep mar). Met dileuridi all o deus en em ziskleriet a-enep, hini ar Mali da skouer, rak du-se e vez desket lenn ha skrivañ e galleg : « Ar yezh a zo simant an unded vroadel, en deus lavaret ; deskiñ lenn ha skrivañ er rannyezhoù a zo adreiñ nerzh d'ar spered « meuriadel » ; bez' e c'heller trueziñ ouzh ar rannyezhoù tonket da vont da get, hogen c'hoarvezet eo an dra-se er broioù diorreet ivez. E Bro-C'hall an darn vrasañ eus an trefodachoù o deus kilet dirak emled ar galleg ».

Ar skrivagnerez Kate Roberts enoret e Kembre (1)

Ur galv broadel a zo graet evit enoriñ Dr Kate Roberts, sellet evel brasañ skrivagner kembraek bev o skrivañ e komiz-plaen ; ar pal a zo dastum ar c'hant a-walc'h evit prenañ ti kozh Kate Roberts, a zo war var da gouezhañ en e boull ; kempennet e vo ha miret e vo ennañ dornskridoù ar skrivagnerez ha skouerennoù eus holl mouladurioù e oberoù ; digor e vo an ti d'ar weladennerien.

Embannet he deus Kate Roberts e oberenn gentañ e 1925, ar bloavezh m'eo bet krouet Strollad Broadel Kembre hag emezelet he deus diouzhtu ; deuet eo hi bep bloaz da Skol Hafiv ar Strollad,

hag an 40vet gwech e oa e 1965 ; graet eo bet ur gouel en he enor e-pad ar Skol-Hañv.

(1) Embannet eo bet gant " Gwalarn " (niv. 4, 1926) un droidigezh gant Roparz Hemon eus « *An Intañvez* », istor berr gant Kate Roberts ha meur a hini gant " *Al Liamm* ", troet diwar ar c'hembraeg gant Klerg ha R. Huon.

An Okitaneg er skolioù

Hervez un enklask graet nevez 'zo, 2.541 skoliad o deus heuilhet, e-doug er bloavezh skol 1964-1965, ar c'hentelioù war an okitaneg hag ar c'hatalaneg er skolioù eil-derez ; 394 anezho o deus gouennet tremen an arnodenn war ar yezhoù-mañ er vachelouriezh.

Embannet eo bet gant « Kuzul difenn ar yezhoù hag ar sevenadurioù rannvroel » e vo skignet gant Pellwell Montpellier abadennoù en okitaneg, evel un taol-arnod.

Bodadeg Kuzul ar Brezhoneg

Bodadeg Kuzul ar Brezhoneg a zo bet dalc'het e Menez Kamp, Spezed, dindan renerezh an Ao. Floc'h, d'an 10 a viz Here. War-dro 30 den a oa deut d'an emvod.

An Ao. Floc'h o tigeriñ ar vodadeg en deus pouezet war ar c'henskoazell a ranke bezañ etre an izili. Emglev an Tiegezhioù o c'houlenn mont e-barzh ar C'huzul ez eo bet displeget petra oa palioù ar Gevredigezh-se hag a zo bet degemeret a-unvouezh.

Da heul ez eo bet roet gant pep Kevredigezh danevell he labour e-pad ar bloaz tremenet hag evit ar bloaz da zont. Pep danevell o vevañ displeget gant unan eus izili ar C'huzul :

Kendalc'h Glas'how gant Per Denez ; *Al Liamm*, *An Embannadurioù* ha *Kevredigezh ar Skrivagnerien* gant Ronan Huon ; *Barr-Heol* gant an Ao. Thomas ; *Wanig* ha *Wenig* ha *Skol* gant Armañs ar C'halvez ; *Hor Yezh* gant Janed Keilhe ; *Studi hag Ober* gant an Ao. Bourdelles ; *Kamp ar Vrezhonegerien* gant Vefa de Bellaing ; *Preder* gant Abanna ; *Skol Ober* gant Marc'harid Gourlaouen ; *An Unvaniezh Speredel* gant an Dll St Gal de Pons ; *Stad ar c'hef* gant Lili Morvezen, teñzor.

Ur wech echu al labour en deus rener ar C'huzul, an Ao. Floc'h, kinniget d'an holl ur banne kafe a-raok dispartiañ. Ur vodadeg eus ar re blijusañ eo bet, o reiñ tu d'ar vignoned d'en em adkavout ha da varvailhat en en-dro ken kaer Menez Kamp.

Nevez Embannet

Emañ ar gelaouenn BARR-HEOL o paouez embann div levrenn dev : *Ofisoù ar Pantekost* (1 Mae - 30 Gwengolo) enni 124 pajenn hag *Ofisoù Pask* (1 Here - 30 Ebrel) enni 122 pajenn. Ret eo d'ar gatoliked trugarekaat an Ao. Klerg evit al labour ramzel en deus graet ha spi hon e vo implijet er parrezioù ma 'z eus brezhonegerien enne.

Priz pep niverenn : 5 lur. Abbé Le Clerc, Buhulien-Lannion - C. C. P. 917 64 Rennes.

Evit Kalanna

Kinnigit Levriou Brezhonek

Marvailhoù ar Vretoned	3,00
An Aotrou Bimbochet e Breizh, gant Roparz Hemon (war Arches)	6,00
Hervelina Geraouell, gant Abeozen	4,00
Evit ket a netra, gant Roperzh ar Mason	4,00
(war Arches)	7,50
An Ti Satanazet, gant Jakez Riou	4,00
Alanig an Tri Roue, gant Roparz Hemon	4,00
En ur Rambreal, gant Kerwerzh	4,00
Aquis Submersus, gant Storm (tr. P. Denez)	2,00
(war Alfa)	2,80
An Ti a drizek siminal, gant R. Hemon	4,95
Tristan hag Izold, gant X. de Langlais (skeudennet)	12,00
Ar c'horf dindan dreid va zad-kozh, gant R. Hemon	1,00
An Teirgwern Pembroke, gant Jarl Priel	15,00
Enez ar Rod, gant Xavier de Langlais	5,00
Ar Pesk Aour, gant Pol Feval	2,00
An Tri Boulomig Kalon Aour, gant Roparz Hemon	9,00
Mari-Vorgan, gant Roparz Hemon	8,50
Abrobin, gant Y. ar Gow	12,00
" " (war Lafuma)	18,00
Diamantoù Keroulaz, gant Roparz Hemon	16,00
" " (war Lafuma)	25,00
Kleier Eured, gant Roparz Hemon	4,00
Dremm an Ankou, gant Abeozen	4,00
(war Arches)	6,00
Labous ar Wirionez, gant Troude ha Milin	4,00
Ar Marvailher Italiat, gant Boccace	diviet
Geotenn ar Werc'hez, gant Jakez Riou	4,00
Ar Fest Noz, gant Youenn Olier (208 p.)	8,50
Kontadennoù an amzer-vremañ	4,60
Gwinizh Hepken, gant M. Abgrall-Haas	7,50
C'hoariva brezhonek (pemp pezh-c'hoari)	3,50
An Antekrist, gant Tanguy Malmanche	2,00
(war Alfa)	3,20
Ar Spontailh, gant Jarl Priel	3,50
(war Alfa)	4,80
Kleñved an Togn, gant Jarl Priel	1,50
Nomenoe-oe, gant Jakez Riou	diviet
Va Buhez e Rusia, gant Jarl Priel	4,95
(war Alfa)	8,00
Amañ hag ahont, gant Jarl Priel	8,00
(war Alfa)	12,00

Barzhaz (barzhonegoù 1350-1950), Alfa	4,00
Barzhonegoù, gant Kerverziou	4,00
Komzoù Bev, gant Maodez Glanndour	13,00
Evidon va Unan, gant Ronan Huon	4,65
(war Alfama)	6,50
Buhez Lommig, gant Haas-Drezen (skeudennaouet)	3,50
Alanig an Tri Roue, gant Roparz Hemon	4,00
Bisouzig kazh an Tevenn, gant Abeozen	2,00
Ali Baba (tr. gant J. Konan)	1,80
Tour ar Bleiz, gant P. Feval (tr. P. Denez)	1,00
Robinson Kruzo, gant De Foë	1,50
Ar C'hemener bihan kalonek	1,80
Istor Meudig	1,50
Ar Goantenn e Koad ar C'houk	1,50
Ar C'hazh gant e heuzoù Ier	1,50
Luduennig	1,50
Kabellig Ruz	1,50
Gwenn-erc'h hag ar Seizh Korrig	1,50
Kistinenn	2,00
Gwennig ha Gwenola	2,00
Mojennoù	2,00
Kroc'hen Azen	2,00
Ar C'havr hag he givri bihan	2,00
Istor ar Mabig Jezuz	2,00
Ar Roue ha Meudig e vab (120 engravadur gant Rotman)	4,00
Rozenn Wenn ha Rozenn Ruz	2,00
Perig hag ar Brifisez	2,00
Bleiz Noz Nedeleg	2,00
An Eostig	2,00
An tri borc'hell roz	2,00
An tri ourz	2,00
An ti bara-mel	2,00
Ar pevar soner	2,00
Istor Breizh Toutouig	2,00
Lenn ar ran	1,00
Yezhadur bras, gant Kervella (473 p.)	10,00
Geriadur Istorel, gant Roparz Hemon	12,00
Notennoù diwar-benn ar Gelted, gant Mordiern ha Vallée	8,00
Traoniennoù ha kaniennoù-mor	3,00
Istor al Lennegezh, gant Abeozen	9,00
Damskeud hol lennegezh kozh, gant Abeozen	5,00
Trema an heol o sevel, gant Kaba	2,50
Marvailhoù Loened, gant Abeozen	2,50
Levr an Amprevaned, gant Kerverziou	1,00
Korf an Den, gant Per Denez	1,00
Archives de l'Institut Celtique (1, 2, 3), pep skouerenn ..	2,00

*Kasit ho chekenn war un dro gant an arc'hant
Lakaat 10 % ouzhpenn evit ar mizoù kas*

R. HUON

2, Venelle Poulbriquen, Brest

C. C. P. 1629-14 Rennes

AL LIAMM - TIR NA N-OG

Kelc'hgelaouenn daouviziek

Koumanant - bloaz :

war baper boutin, 20 F

war baper kaer, 25 F

Studierien, soudarded, kloareged 10 F

Rener : Ronan HUON

« Gwaremm ar Groaz »

2, Venelle Poulbriquen - BREST

Merour : P. LE BIHAN

6. Domaine des Hocquettes

SURESNES (Seine)

C. C. P. 5349-06 Paris

E Breizh-Veur kas an arc'hant da :

Lili THOMAS

Flat 5, 19 South Marine Terrace

ABERYSTWYTH - Wales

